Należytość pocztowa uiszczona gotówką

ROK XV | NUMER 5

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

KRAKÓW, DNIA 30 MAJA 1936 R.

T R E Ś Ć:

50.

ROZPORZĄDZENIE[1])

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 2 grudnia 1935 r.

o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli ludowych szkół rolniczych.

Na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 398) oraz art. 3 i 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Refo m Rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 480) zarządzam co następuje:

§ 1. Za kwalifikacje do nauczania i ustalania w ludowych szkołach rolniczych uznaje się kwalifikacje, określone w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach i na kursach zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 774).

§ 2. Za posiadających kwalifikacje zawodowe do nauczania i ustalania w ludowych szkołach rolniczych uznaje się osoby, które przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia czyniły zadość warunkom, określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa z dnia 14 września 1927 r., wydanem w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 809).

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 14 września 1927 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 809).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *K. Chyliński.*

---

[1]) Przedruk z Dz. U. R. P. z dnia 31 grudnia 1935 r. Nr. 96, poz. 605.

51.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 31 marca 1936 r. (Nr. BP—2430/36)

o urlopach wypoczynkowych nauczycieli szkół rolniczych.

Na podstawie art. 42 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) ustalam dla nauczycieli szkół rolniczych następujące czasokresy urlopów wypoczynkowych:

§ 1.

a) 4 tygdnie dla nauczycieli, mających do 10 lat służby nauczycielskiej,
b) 5 tygodni dla nauczycieli, mających od 10—20 lat służby nauczycielskiej,
c) 6 tygodni dla nauczycieli, mających ponad 20 lat służby nauczycielskiej.

§ 2.

Urlopy te mogą być udzielane w czasie, kiedy zdaniem przełożonych władz szkolnych względy służbowe na to będą pozwalały.

§ 3.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

52.

Nr. O. OR.-11289/36. Kraków, dn. 28. IV. 1936 r.

Do

Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i szkół rolniczych w Okręgu — w sprawie

realnego preliminowania dochodów w rocznych planach finansowo-gospodarczych.

Z wykonania planów finansowo - gospodarczych funduszu taksy administracyjnej wynika, że niektóre Dyrekcje zakładów osiągają

dochody znacznie wyższe od sum, preliminowanych w planach finansowo - gospodarczych, wskutek czego plany te w części dochodów okazują się nierealnemi.

Celem usunięcia tak rażących różnic między preliminowanemi a osiąganemi dochodami, oraz celem umożliwienia racjonalnego gospodarowania funduszem specjalnym „Taksa administracyjna“, na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 stycznia b. r. Nr. I. R. — 660/36 zwracam Dyrekcjom uwagę na konieczność jak najbardziej realnego preliminowania dochodów i wydatków przy opracowywaniu przyszłych planów finansowo - gospodarczych.

Równocześnie przypominam Dyrekcjom o konieczności ściągania opłat w obowiązujących terminach, tak, — aby systematyczne realizowanie zatwierdzonych planów finansowo-gospodarczych nie natrafiało na trudności, spowodowane opóźnieniami wpływów opłat.

Kurator Okręgu Szkolnego:
M. B. Godecki w. r.

53.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli oraz szkół zawodowych w Okręgu — w sprawie

zwalczania przesyłek zbiorowych oraz stosowania przesyłek listowych za opłatą przerzuconą na adresata.

I. Władze pocztowe stwierdziły, że ostatnio wzrosła ilość przesyłek zbiorowych, wysyłanych przez ludność wiejską jak i miejską pod adresem władz i urzędów państwowych, a zawierających w jednej przesyłce częstokroć po kilkanaście, a nawet i kilkadziesiąt podań, składanych przez różnych petentów, a nadawanych na pocztę przeważnie przez biura pisania tych podań, które pobierają od petentów opłatę pocztową za każde podanie, a przesyłają w jednej przesyłce zbiorowej, przywłaszczając sobie resztę pobranych opłat pocztowych.

Tego rodzaju przesyłanie podań sprzeczne jest z art. 5 ustawy o poczcie z dn. 3. VI. 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 63/33 r. poz. 481) i poważnie uszczupla dochody przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“.

W związku z tem zarządzam, by w wypadku stwierdzenia w biurze podawczem przesyłki zbiorowej, zawierającej więcej niż jedno pismo, pochodzące od różnych nadawców, powiadamiać o tem niezwłocznie miejscowy Urząd Pocztowy przy dołączeniu koperty, oraz krótkiego protokółu, stwierdzającego powyższe naruszenie ustawy o poczcie, a to celem skierowania sprawy na drogę administracyjno-sądową.

II. W myśl postanowienia § 7 rozporządzenia Ministrów Poczt i Telegrafów, Skarbu i Spraw Wewnętrznych z dnia 22. VIII. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 z roku 1933 poz. 448), władza lub urząd tak państwowy, jak również samorządu terytorjalnego i gospodarczego może jako nadawca przerzucić uiszczenie opłaty pocztowej na adresata, jeśli wysyłane pismo dotyczy wyłącznie interesu adresata. W tym więc celu należy na stronie adresowej przesyłki umieścić dodatkową wzmiankę „Sprawa urzędowa - opłatę uiści adresat“. Opłata ta pobrana będzie wówczas od adresata w pojedynczej wysokości normalnej opłaty taryfowej dla danego rodzaju przesyłek.

Dotychczasowe spostrzeżenia oraz przeprowadzone obliczenia statystyczne wykazały, że urzędy, które mają prawo posługiwania się urzędowemi znaczkami pocztowemi, nie wykorzystują całkowicie możności przerzucenia opłaty normalnej na adresata (osoby, instytucje prywatne), jeśli sprawa dotyczy wyłącznie jego interesu, pomimo, że przepis ten ma dla tychże władz i urzędów nader doniosłe znaczenie. Korzystanie bowiem z przedstawionego na wstępie sposobu wysyłania korespondencji leży zarówno w interesie danej władzy czy urzędu, które przez to nader wydatnie zmniejszają niejednokrotnie swoje wydatki budżetowe, jak również w interesie Skarbu Państwa, gdyż zwiększa to wpływy przedsiębiorstwa państwwego „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“, a przez to i wpłaty tegoż przedsiębiorstwa do Skarbu Państwa.

Podając powyższe do wiadomości, polecam Panom Inspektorom Szkolnym i Dyrekcjom stosowanie w możliwie najszerszym zakresie powołanego wyżej przepisu, zezwalającego na przerzucanie opłaty pocztowej na adresata.

Kurator Okręgu Szkolnego:
M. B. Godecki w. r.

54.

Nr. O-12201/36. Kraków, dn. 13. V. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół zawodowych i rolniczych w Okręgu — w sprawie

świadczeń w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 4/V b. r. Nr. I. R-3806/36 oznajmiło, iż Rada Ministrów w związku z uchwaleniem rozporządzenia o świadczeniach w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszów publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 33 ex 1936, poz. 255), na skutek uwag Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustaliła, że specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń nie podlegają mieszkania (ekwiwalent pieniężny) dostarczane przez gminy nauczycielom publicznych szkół powszechnych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) oraz grunty szkolne, dostarczane tym nauczycielom, jak również mieszkania, dostarczane nauczycielom publicznych ludwych szkół rolniczych przez właścicieli tych szkół na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 398).

Kurator Okręgu Szkolnego:
M. B. Godecki w. r.

55.

Nr. O-12372/36. Kraków, dn. 13. V. 1936 r.

Do

Inspektoratów i Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu — w sprawie kursu przeszkolenia higjenicznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 4 maja 1936 r. Nr. I. WF-1256/36 zawiadomiło, że Państwowa Szkoła Higjeny w Warszawie z inicjatywy i w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczengo organizuje w okresie od 25 czerwca do 11 lipca włącznie XIV kurs przeszkolenia higjenicznego dla nauczycieli (lek) szkół powszechnych.

Program kursu będzie obejmował następujące działy:

1) higjenę otoczenia (higjena budynku i urządzeń szkolnych, uzdrowotnienie miast i wsi);

2) higjenę ucznia (odżywianie, praca umysłowa, wzrok, słuch i mowa, narządy oddychania, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach);

3) higjenę społeczną (walka z chorobami zakaźnemi, gruźlica, alkoholizm, zagadnienia seksualne, pielęgniarstwo społeczne);

4) wychowanie higjeniczne w szkole, propaganda higjeniczna i wychowanie fizyczne.

Kurs przeznaczony jest dla wykwalifikowanych nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych. Pierwszeństwo w przyjęciu na kurs będą mieli kierownicy szkół oraz nauczyciele z ukończoną grupą geograficzno-przyrodniczą Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Wykłady i ćwiczenia praktyczne odbywać się będą w Państwowej Szkole Higjeny; w programie ponadto pokazy i wycieczki.

Pomieszczenie i utrzymanie znajdą uczestnicy kursu w bursie Państwowej Szkoły Higjeny. Koszty pobytu w bursie wynoszą 3 zł dziennie. Wpisowe na kurs wynosi 4 złote.

Zgłoszenia na kurs na formularzach kart wpisowych na kursy wakacyjne winni kandydaci przesłać przed 11 czerwca 1936 r. bezpośrednio do Dyrekcji Państwowej Szkoły Higjeny w Warszawie, ul. Chocimska 24. W zgłoszeniach kandydaci winni wyraźnie zaznaczyć, czy zamierzają korzystać z bursy.

O przyjęciu na kurs oraz o przyjęciu do bursy kandydaci zostaną powiadomieni przed dniem 16 czerwca b. r.

W razie przyjęcia do bursy kandydat winien całkowitą opłatę za czas pobytu w bursie uiścić w Sekretarjacie Szkoły niezwłocznie po przybyciu na kurs.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki* w. r.

56.

Nr. O-12831/36. Kraków, dn. 14. V. 1936 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących i średnich

szkół zawodowych w Okręgu — w sprawie wakacyjnych kursów wychowania fizycznego.

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w okresie letnim bieżącego roku następujące wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycieli i nauczycielek ćwiczeń cielesnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i średnich szkół zawodowych:

I. W ramach obozów Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Brasławiu w od 4—25 lipca b. r.

a) obóz dla nauczycieli,

b) obóz dla nauczycielek.

Kierownik naukowo-organizacyjny: płk. lek. Dr. Zygmunt Gilewicz, dyrektor Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. I. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

Temat zasadniczy kursu: Obozownictwo, wycieczki i gry polowe, pływanie i wioślarstwo w zastosowaniu do potrzeb szkoły średniej.

Warunki pomieszczenia i utrzymania na obozach. Uczestnicy obozów wychowania fizycznego w Brasławiu pomieszczeni będą w namiotach, wyżywienie otrzymywać będą w kuchni obozu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego. Koszt utrzymania wraz z wpisowem na osobę zł 35, które wpłacić należy w dniu przybycia do obozu na ręce administratora obozu. Zgłoszenia o przyjęcie przesłać należy do Dyrekcji Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. I. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego na Bielanach w terminie do dnia 10 czerwca b. r.

II. a) Kurs wychowania dla nauczycielek ćwiczeń cielesnych w Wągrowcu w czasie od 2 do 23 lipca b. r.

Kierownik naukowo-organizacyjny: p. Helena Olszewska, wizytator szkół Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Program kursu: Metodyka żeńskiej gimnastyki szkolnej, doskonalenie się w sportach letnich, lekka atletyka, pływanie, wioślarstwo, gry. Gimnastykę pań prowadzić będzie instruktorka Instytutu gimn. E. Björksten.

b) Kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli ćwiczeń cielesnych w Wągrowcu w czasie od 3 do 24 lipca b. r.

Kierownik naukowo-organizacyjny: P. Walerjan Sikorski, wizytator szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego.

Program Kursu: Gimnastyka: stopniowanie z uwzględnieniem zasad tworzenia ćwiczeń, typy lekcyj w sali i na boisku; sposób przechodzenia z jednej osnowy lekcyjnej w drugą. Doskonalenie się w sportach letnich: lekka atletyka, pływanie, wioślarstwo, metoda zabaw i gier oraz ćwiczeń polowych.

Warunki pomieszczenia i utrzymania na kursach, — zapisy.

Mieszkanie i wyżywienie otrzymają uczestnicy kursu w internacie Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego w Wągrowcu.

Koszt utrzymania wraz z wpisowem wyniesie około 60—65 zł.

Uczestnicy (czki) Kursów winni przywieźć ze sobą:

a) bieliznę osobistą i pościelową (również koce);

b) strój sportowy: ćwiczebny i kąpielowy, oraz obuwie wycieczkowe;

c) najważniejsze podręczniki z wychowania fizycznego.

Termin przybycia: w ciągu dnia 1 lipca.

Uczestnikom powyższych Kursów przysługują zniżki na przejazd w myśl zarządzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Nr. 550/500/zaop. III/36. (Zlecenia na przejazd otrzymają uczestnicy kursów na podstawie kart przyjęcia na kurs, wydanych przez właściwe Kuratorja Okręgów Szkolnych w Okręgowych Urzędach Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, wzgl. w Komendach Obwodowych. W. F. i P. W.)

Zgłoszenia na kurs przesłać należy w nieprzekraczalnym terminie do dnia 15 czerwca b. r.:

a) na Kurs wychowania fizycznego dla nauczycielek do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego na ręce p. wizyt. H. Olszewskiej;

b) na Kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Po-

znańskiego na ręce p. wizyt. W. Sikorskiego.

Jednocześnie ze zgłoszeniem należy przesłać wpisowe (zadatek) w wysokości 15 zł. przekazem pocztowym na ręce kierownika (czki) Kursu.

W zgłozeniach należy podać datę urodzenia, przebyte studja w. f., praktykę szkolną, przydział.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki* w. r.

57.

Nr. I. 11776/36. Kraków, dn. 12. V. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu — w sprawie

kursów i konferencyj wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w r. 1936.

Podaję do wiadomości rozkład kursów i konferencyj wakacyjnych dla nauczycieli i kierowników szkół powszechnych, które odbędą się w czasie od dnia 23 czerwca do 31 lipca włącznie w 3 terminach: I termin od 23. VI do 11. VII; II termin od 7. do 25. VII; III termin od 13 do 31. VII. Kursy dla kierowników szkół i kurs morski w Gdyni odbędą się w czasie od 6 do 18 lipca włącznie.

W bieżącym roku szkolnym, podobnie jak w latach ubiegłych, należy zwrócić uwagę na zastosowanie całkowitej dobrowolności i zgłoszeń uczestników kursów i konferencyj.

Na wykłady i zajęcia przeznacza się po 66 godzin pracy na konferencje dla kierowników szkół II i III stopnia, oraz po 80—85 godzin na wszelkie inne konferencje i kursy. Dzienny wymiar na wykłady i zajęcia będzie wynosił 5 godzin, resztę czasu przeznacza się na wycieczki i życie kulturalno-towarzyskie.

Do dyspozycji uczestników kursów i konferencyj będzie oddaną odpowiednia bibljoteka i czytelnia czasopism, której organizacją zajmie się inspektor szkolny wraz z kierownikiem administracyjnym.

Organizacja pracy ma się opierać na zasadach, obowiązujących w roku 1934 i 1935 (Dz. U. Min. W. R. i O. P. z roku 1934 Nr. 4 poz. 67). Zgłoszenia na kursy i konferencje winny być przesłane w drodze służbowej przełożonemu Inspektoratowi Szkolenmu w terminie do dnia 3 czerwca b. r. Zgłoszenie winno zawierać następujące dane:

Zgłoszenie na . . . .
(wymienić tytuł kursu, czy konferencji)
w . . . . . . terminie . . . . . .
(miejscowść) (od — do)
nazwisko i imię zgłaszającego się, jego stanowisko służbowe, dokładny adres oraz zgłoszenie na mieszkanie w internacie z wyżywieniem lub bez wyżywienia.

Do zgłoszenia należy dołączyć znaczek pocztowy wartości 25 gr. na zawiadomienie o przyjęciu, oraz wpisowe w wysokości 7 zł. (siedmiu zł.).

Uczestnicy kursów i konferencyj korzystają z bezpłatnego pomieszczenia, jak również mogą korzystać z wyżywienia po cenie kosztów.

Do dnia 6 czerwca Inspektoraty Szkolne prześlą zgłoszenia uczestników wraz z kwotą wpisowego do Inspektoratów, na terenie których mają się odbyć kursy i konferencje.

Do dnia 10 czerwca Inspektoraty Szkolne, w siedzibie których są urządzane kursy lub konferencje, doniosą Kuratorjum o liczbie zgłoszeń na poszczególne kursy i konferencje.

Liczby te posłużą do powzięcia ostatecznej decyzji, co do uruchomienia kursu czy konferencji.

Jeżeli na kurs lub konferencję zgłosi się najmniej 30 uczestników, Inspektorat Szkolny w siedzibie kursu może uważać kurs (konferencję) za zatwierdzony i winien o tem zawiadomić zainteresowanych.

Liczba uczestników kursu, czy konferencji nie może przekraczać 50.

Uczestnicy kursów i konferencyj, którzy regularnie będą brali w nich udział, otrzymają zaświadczenia na formularzach, wydanych przez Drukarnię Państwową.

W zaświadczeniach winien być wymieniony dokładnie tytuł kursu (konferencji). Ocen końcowych nie należy wpisywać w zaświadczeniach.

Inspektoraty Szkolne, na terenie których odbędą się kursy, dopilnują, aby prelegenci i kierownicy administracyjni złożyli we właściwym czasie sprawozdania, które należy przesłać do Kuratorjum do dnia 31/VIII. br.

Formularze sprawozdań dla kierowników

administracyjnych i prelegentów Kuratorjum nadeśle we właściwym czasie.

Równocześnie Inspektoraty Szkolne podadzą do wiadomości nauczycielstwa, że:

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego w Poznaniu organizuje w miesiącu lipcu 1936 r. 2 tygodniowy kurs w Gdyni dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Tematem tego kursu będzie „Gdynia i polskie morze".

Informacje o kursie morskim w Gdyni są zamieszczone w załączonym rozkładzie kursów. Ze względu na potrzeby szkolnictwa powszechnego na kursie będzie omówiony problem Gdyni i morza polskiego z punktu widzenia programów nauczania i wychowania.

Na kurs ten jest przeznaczonych 20 miejsc dla nauczycieli z Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

Do dnia 3-go czerwca b. r. uczestnicy, reflektujący na przyjęcie, winni nadesłać przełożonemu Inspektoratowi Szkolnemu kartę zgłoszenia, oraz wpisowe w wysokości 7 zł. od osoby.

Do dnia 6 czerwca Inspektoraty Szkolne nadeślą bezpośrednio Kuratorjum otrzymane zgłoszenia wraz z wpisowem.

Załącza się rozkład kursów i konferencyj, który natychmiast łącznie z okólnikiem należy podać do wiadomości nauczycielstwa.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki* w. r.

Rozkład Kursów i Konferencyj wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w roku 1936.

I. Kursy przedmiotowe mają tematy, których zadaniem będzie uzupełnienie i pogłębienie wiedzy materjalnej i pedagogiczno-dydaktycznej uczestników w dziedzinach szczególnie przydatnych do realizowania nowych programów nauczania, z czem będą się łączyć również i pewne zagadnienia metodyczne.

1. Kraków. Kurs języka polskiego i historji od 7. do 15. VII. włącznie.

Tematy:

1) Pogłębienie wiadomości z zakresu gramatyki języka polskiego o zastosowaniu do nauki o języku w szkole powsz.

2) Nauczanie ortografji w szkole powszechnej

3) Dawna wieś polska (plan i wygląd stosunki prawne, życie i praca wsi).

4) Dzisiejszy ustrój Państwa Polskiego na tle rozwoju historycznego.

2. Sandomierz. (Insp. Szk. w Ostrowcu) Kurs języka polskiego i historji od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Dobór lektury w szkole powsz. ze szczególnem uwzględnieniem II i III-go szczebla programowego oraz organizacja czytelnictwa.

2) Formy mówienia w szkole powszechnej.

3) Dawna wieś polska (plan i wygląd, stosunki prawne, życie i praca wsi).

4) Historyczny rozwój stosunków społecznych i gospodarczych w Polsce (do chwili obecnej).

3. Żywiec (Insp. Szk. w Białej). Kurs języka polskiego od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Pogłębienie wiadomości z zakresu gramatyki języka polskiego w zastosowaniu do nauki o języku w szkole powszechnej.

2) Wiadomości o gwarach i zagadnieniach gwary w programie.

3) Nauczanie ortografji w szkole powszechnej.

4) Dobór lektury w szkole powszechnej ze szczególnem uwzględnieniem II i III-go szczebla programowego oraz organizacja czytelnictwa.

5) Formy mówienia w szkole powszechnej.

4. Stąporków (Insp. Szk. w Końskich). Kurs języka polskiego od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

Te same, które będą opracowane na kursie języka polskiego w Żywcu.

Uwaga: Uczestnicy przywiozą z sobą podręcznik gramatyki jęz. polskiego np.:

1) Szober St.: Podręcznik do nauki jęz. pol. w seminarjach nauczycielskich.

2) Kubiński i Lehr Spławiński: Gramatyka języka polskiego.

3) Pizło: Gramatyka języka polskiego.

4) Świętochowski: Historja chłopów polskich, Lwów 1935 (pożądana).

5) Grabski Wł. Historja wsi w Polsce, Warszawa 1929 (pożądana).

6) Rutkowski: Zarys gospodarczych dziejów polskich w czasach przedrozbiorowych, Poznań 1923 (pożądana).

7) Brueckner A.: Dzieje kultury polskiej, Kraków, 1931.

5. Częstochowa. Kurs arytmetyki z geometrją od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Nauczanie geometrji w oparciu o pomiary i kreślenia; zdejmowanie planów metodą rzutowania punktów na odrysowanie brył płaskościennych metodą rzutu równoległego ukośnego; obliczanie pól z uwzględnieniem przybliżeń dziesiętnych; obliczenie objętości brył.

2) Przegląd różnych obliczeń praktycznych programu, odpowiednie wiadomości rzeczowe z dziedziny handlu, oszczędności, spółdzielczo-

ści, statystyki, dostępnych kalkulacyj i kosztorysów z dostosowaniem do warunków życia szkolnego.

3) Metody rachunku pamięciowego i piśmiennego w zakresie liczb całkowitych; metodyka i technika rozwiązywania zadań z podręczników; układanie zadań na tle potrzeb środowisk.

6. Nowy Sącz. Kurs arytmetyki z geometrją od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy te same, które są na kursie arytmetyki z geomerją w Częstochowie.

7. Kraków. Nauczanie gospodarstwa domowego w szkole powszechnej od 7 do 25 lipca włącznie.

Kurs ma na celu praktyczne przygotowanie nauczycielek do prowadzenia zajęć praktycznych z zakresu gospodarstwa domowego (gotowanie i przetwórstwo).

8. Kraków. Kurs zajęć praktycznych od 7 do 25 lipca włącznie

Tematy:

1) Roboty z różnych materjałów dla zaspokojenia zainteresowań uczni oraz potrzeb nauki szkolnej.

2) Obróbka i wykonywanie przedmiotów użytkowych z drewna, drutu i blachy.

3) Nauczanie rysunku poobserwacyjnego z pamięci i z pokazu oraz rysunku z wyobraźni o charakterze ilustracyjnym, nauczanie rysunku z natury, projektowanie form użytkowych, rysunek w rzucie równoległym ukośnym.

9. Skarżysko n/Kamienną. (Insp. Szk. w Końskich). Kurs zajęć praktycznych (rękodzielniczych i ogrodniczych) od 23 czerwca do 11 lipca włącznie.

Tematy:

1) roboty z różnych materjałów dla zaspokojenia zainteresowań ucznia oraz potrzeb nauki szkolnej;

2) obróbka i wykonywanie przedmiotów użytkowych z drewna, drutu i blachy.

3) Zajęcia praktyczne w ogrodzie szkolnym.

10. Oświęcim. (Insp. Szk. w Białej). Kurs zajęć praktycznych (rękodzielniczych i ogrodniczych) od 23 czerwca do 11 lipca włącznie.

Tematy te same, które są w programie kursu zajęć praktycznych w Skarżysku n/Kamienną.

11. Biała. Kurs nauki o przyrodzie od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Najważniejsze zagadnienia z nauki o rozmieszczeniu roślin w zależności od środowiska.

2) Przegląd tematów z życia i techniki, zawartych w programie nauki o przyrodzie martwej — z uwzględnieniem metodyki pracy szkolnej.

3) Sporządzanie niezbędnych pomocy naukowych do nauki o przyrodzie w szkole powszechnej.

12. Sandomierz. Kurs śpiewu od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Rodzaje pieśni, układanie repertuaru szkolnego z uwzględnieniem pieśni dziecięcych na podstawie istniejących źródeł.

2) Przegląd pieśniarstwa ludowego różnych regjonów z uwzględnieniem potrzeb, wynikających z programu.

3) Nuty w zakresie programu szkoły powszechnej wraz z metodyką ich wprowadzenia i nauczania.

4) Audycje muzyczne w szkole powszechnej; programy i środki (z pokazami).

13. Zakopane. Kurs geografji od 7 do 25 lipca włącznie.

Tematy:

1) Podział Polski na krainy i ich charakterystyka ze szczególnem uwzględnieniem Tatr i Podhala.

2) Najważniejsze procesy i przemiany gospodarcze w Polsce niepodległej (do chwili obecnej) ze szczególnem uwzględnieniem morza i Śląska.

3) Metoda fikcyjnych podróży z użyciem pomocy naukowych (rozwinięcie na przykładach).

Uwaga: Byłoby pożądane, aby uczestnicy kursu geografji przywieźli z sobą dzieła lub podręczniki, traktujące o kwestjach w podanych powyżej tematach.

Np.: 1) Pawłowski: Geografja Polski.

2) Cezak: Geografja gospodarcza.

3) Rocznik statystyczny (mały 1935 r.)

4) Orłowicz: Przewodnik po Spiszu, Orawie, Podhalu Czadeckiem.

14. Gorlice. Kurs języka łemkowskiego i organizacja pracy dydaktycznej w szkołach dwujęzycznych w czasie od 7 do 25 lipca włącznie.

II. Konferencje programowo-metodyczne, dotyczące nowych programów nauczania w szkołach I. stopnia, mają na celu — (obok samego zaznajomienia z treścią nowych programów) szczegółowe przepracowanie wspólnie z uczestnikami w oparciu o nowe programy zagadnienia:

a) organizacji pracy wychowawczej i dydaktycznej w klasach łączonych,

b) organizacji jak najskuteczniejszej nauki cichej w klasach łączonych.

c) rola szkoły I-go stopnia, oraz organizacja pracy kierownika szkoły (nauczyciela kierującego).

Na powyższy temat odbędą się konferencje w następujących miejscowościach i terminach:

15. Kraków — przewiduje się konferencję w 2 kompletach w czasie od 23 czerwca do 11 lipca włącznie.

16. Zakopane — przewiduje się konferencje w 2 kompletach w czasie od 7 do 25 lipca włącznie

17. Maków (Insp. Szk. w Wadowicach) w czasie od 13 lipca do 31 lipca włącznie (miej-

scowość podgórska o doskonałych warunkach klimatycznych i turystycznych).

18. Dębica (Insp. Szk. w Mielcu) w czasie od 13 do 31 lipca włącznie.

19. Nowy Sącz w czasie od 7 do 25 lipca włącznie.

20. Żywiec w czasie od 23 czerwca do 11 lipca włącznie.

21. Częstochowa w czasie od 23 czerwca do 11 lipca włącznie.

22. Kielce w czasie od 7 do 25 lipca.

23. Miechów w czasie od 13 do 31 lipca wł.

24. Radom w czasie od 13 do 31 lipca wł.

25. Ostrowiec w czasie od 23 czerwca do 11 ipca włącznie.

26. Stąporków (Inspek. Szk. w Końskich) od 7 do 25 lipca włącznie.

Kursy dla kierowników szkół II i III-go stopnia na temat: „Zadania i rola kierownika szkoły powszechnej“ odbędą się w następujących miejscowościach:

27. Kraków — w czasie od 6 do 18 lipca wł.

28. Kielce — w czasie od 6 do 18 lipca wł.

29. Zakopane — w czasie od 6 do 17 lipca włącznie.

30. Krynica — w czasie od 6 do 18 lipca wł.

Uwaga: 1) Uczestnicy kursu dla kierowników szkół II i III-go stopnia przywiozą z sobą: a) programy szkół III-go stopnia, b) Statut szkoły powszechnej, c) sprawozdanie i projekt z organizacji szkoły, d) zbiór przepisów administracyjno-prawnych, dotyczących szkoły pow.

2) Uczestnicy konferencyj programowo-metodycznych I-go stopnia przywiozą: a) programy szkół I-go stopnia, b) Statut szkoły powsz.

3) Uczestnicy kursów przedmiotowych przywiozą z sobą: a) programy szkół III-go stopnia, b) pożądane, aby zaopatrzyli się w literaturę naukową (pomoce naukowe), dostosowaną do tematów poszczególnych kursów, których będą uczestnikami.

31. Gdynia. Kurs morski: „Gdynia i polskie morze“. w czasie od 6 do 18 lipca włącznie.

Kurs jest przewidziany dla nauczycielstwa z całej Rzpltej. Około 54 godzin poświęci się na poznanie Gdyni i morza. Pozostałe 18 godzin zużyje się na omówienie problemu, w jaki sposób Gdynię i morze polskie opracować przy nauczaniu poszczególnych przedmiotów w szkole powszechnej. W gronie prelegentów, obok pedagogów, będą wybitni znawcy morza i portu gdyńskiego oraz spraw morskich. Wycieczki będą podstawową formą pracy. W czasie pobytu na kursie będą urządzane wycieczki morskie oraz wycieczki na Hel, do Pucka, Gdańska, Wejherowa. Koszta wycieczek pokrywają uczestnicy — około 15 zł. Po zakończeniu kursu uczestnicy będą mogli indywidualnie wziąć udział w dalszej wycieczce morskiej (np. S. S. „Kościuszko“ w czasię od 18. VII. do 20. VII. wyrusza na Bornholm — cena od 50 zł. — M. S. „Piłsudski“ w czasie od 19. VII. do 30. VII. wyrusza do Kopenhagi i Fjordów Norwegji — cena od 330 zł. — S. S. „Kościuszko“ w czasie od 23. VII. do 27. VII. wyrusza do Sztokholmu — cena od 90 zł). Amatorzy tych wycieczek powinni niezwłocznie skomunikować się z Linją Żeglugową „Gdynia Ameryka“, Warszawa, plac Małachowskiego Nr. 4 w sprawie miejsc i ceny biletów. W korespondencji należy nadmienić, że jest się uczestnikiem kursu nauczycielskiego w Gdyni, urządzanego przez K. O. S. Poznańskiego. Wykłady i zajęcia będą odbywać się w gmachu Szkoły Handlowej w Gdyni (ul. Morska 79). Internat będzie urządzony w lokalach Szkoły Handlowej, Gimnazjum i Szkoły Gospodarstwa Domowego. Koszt dzienny około 3 zł. Pożądane jest ,aby uczestnicy zaopatrzyli się w odpowiednio wygodne obuwie i ubranie wycieczkowe; jasiek, koc i bieliznę pościelową uczestnicy przywiozą ze sobą. Zajęcia na kursie tak będą zorganizowane, aby czas popołudniowy można było zużyć na kąpiele morskie. Uczestnicy kursu w Gdyni są obowiązani posiadać legitymację urzędniczą względnie dowód osobisty z poświadczonem obywatelstwem polskiem.

58.

OKÓLNIK NR. 31

z dnia 7 kwietnia 1936 r. (II P-1814/36)

w sprawie organizacji roku szkolnego 1936/37. w szkolnictwie powszechnem.

W związku z organizacją roku szkolnego 1936/37 w szkolnictwie powszechnem zarządzam, co następuje:

1. Z początkiem roku szkolnego 1936/37 wchodzą w okres obowiązku szkolnego na terenie całego Państwa dzieci urodzone w r. 1929.

Dotychczasowe rygory, związane z niespełnianiem obowiązku szkolnego, pozostają bez zmiany.

Podstawą organizacyjną pozostaje nadal, jak obecnie, liczba uczniów pobierających faktycznie naukę w publicznej szkole powszechnej, a nie liczba dzieci w wieku obowiązku szkolnego, należących do obwodu (rejonu) danej szkoły.

2. W szkołach wydziałowych podlegają likwidacji w r. szk. 1936/37 klasy V-e.

3. W związku z obowiązującym statutem publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1933 Nr. 14, poz. 194), wyjaśniam:

a) przy stopniowem wprowadzaniu koedukacji (§ 5) tam, gdzie jej nie było i gdzie jej wprowadzenie jest wyraźnie wskazane, należy bezwzględnie

zwrócić baczną uwagę na przystosowanie budynku, odpowiedni dobór sił nauczycielskich, sposób rozmieszczenia uczniów i uczenic w klasie, stosowanie właściwych metod i t. p., przedewszystkiem zaś na odpowiednie przygotowanie zainteresowanych rodziców, by jej wprowadzanie nie powodowało niepotrzebnych zadrażnień i konfliktów;

b) do czasu wydania oddzielnego zarządzenia o przekształceniu publicznych szkół powszechnych zgodnie z ustawą ustrojową — pozostają dotychczasowe orzeczenia organizacyjne poszczególnych szkół bez zmiany, przyczem przepisy statutu, odnoszące się do szkół I-go stopnia, mają zastosowanie do szkół 1—2 klasowych względnie do szkół o 1 i 2 nauczycielach, — odnoszące się do szkół II-go stopnia mają zastosowanie do szkół 3 i 4-klasowych względnie do szkół o 3 i 4 nauczycielach, przepisy zaś odnoszące się do szkół III-go stopnia mają zastosowanie do szkół 5, 6 i 7-mio klasowych względnie do szkół o 5, 6 i 7-miu lub więcej nauczycielach;

c) w związku z § 7 szkoły, mające więcej niż 14 oddziałów, ulegać winny dalszemu, stopniowemu zmniejszeniu liczby oddziałów, przyczem dzielenie ich winno być ostrożnie i należycie przygotowane pod względem lokalowym i personalnym;

d) przewidzianego w §§ 11b i 58 podziału klas na grupy przy nauce niektórych przedmiotów należy zaniechać, o ile potrzebne na to godziny etatowe lub nadliczbowe mogą być użyte na cele związane z normalną organizacją szkół;

e) § 13 odnosić się będzie jedynie do szkół, w których obchodzi się święta tylko jednego wyznania lub obrządku, zaś § 14 nie będzie się stosował do szkół, świętujących obok niedzieli i sabat;

f) w dążeniu do jak najekonomiczniejszego użycia czasu, przeznaczonego na pracę szkolną, ustala się czas trwania godziny lekcyjnej (§ 15 Statutu) w szkołach, w których nauka odbywa się w klasach połączonych, przyczem nie należy tu uwzględniać szkół z łączeniem klas jedynie na naukę religji, śpiewu lub ćwiczeń cielesnych — na 50 minut, w szkołach innych — na 45 minut.

4. Wyznaczone przez ustawę o ustroju szkolnictwa zadanie może spełnić tylko ta publiczna szkoła powszechna, która ma zapewnione niezbędne warunki pracy.

W szczególności należy zwrócić uwagę, że szkoła nadmiernie przeciążona nie zapewnia koniecznej skuteczności pracy i nie może realizować w pełni wyznaczonych jej zadań, staje się niekiedy nawet fikcją szkoły, a nadto stwarza często pozory realizacji powszechności nauczania na danym terenie.

Wyłączne zatem zwracanie uwagi na powszechność nauczania i osiąganie jej przy równoczesnem, daleko idącem obniżeniu poziomu nauki, nie jest właściwe.

Wobec tego w okresie trudnych warunków budżetowych zwiększanie liczby szkół i uczniów winno być uwarunkowane liczbą rozporządzalnych sił nauczycielskich i związanych z tem kredytów, które należy spożytkować w pierwszym rzędzie dla uchronienia istniejących szkół od fikcyjności organizacyjnej i programowej.

Wobec szczupłości kredytów na etaty nauczycielskie przy spożytkowaniu nowych, dodatkowych etatów należy się kierować następującemi wytycznemi:

w szczególności:

a) w miejscowościach bezszkolnych można organizować nowe rejony szkolne i otwierać w nich publiczne szkoły powszechne, jeśli faktycznie istnieje możność ekonomicznego spożytkowania etatu, a więc przedewszystkiem odpowiednia liczba dzieci w wieku obowiązku szkolnego i dostatecznie pojemna izba szkolna, przyczem w dużej mierze wskaźnikiem winno być zbadanie, czy za otwarciem szkoły przemawiają istotnie ważkie względy państwowe.

b) przy rozdziale etatów należy szczególną uwagę poświęcić sprawie objęcia przez szkołę dzieci, które z powodu braku nauczyciela lub miejsca, do szkoły nie zostały w ubiegłym roku szkolnym przyjęte — mimo, że się do niej zgłosiły.

c) w celu ułatwienia dzieciom, zamieszkałym w obwodach (rejonach) szkół niżej zorganizowanych, ukończenia nauki w szkołach wyższego stopnia, należy dążyć planowo do tego, by doprowadzić do istnienia w każdej gminie wiejskiej (zbiorowej) przynajmniej jednej szkoły o 5 lub więcej nauczycielach, możliwie w miejscowości,ześrodkowującej zainteresowania i życie ludności danej gminy.

Jeśli już obecnie istnieją szkoły, zwłaszcza w miejscowościach o wyżej wspomnianym charakterze, które ze względu na liczbę uczniów winny być szkołami o 5 lub większej licz-

bie nauczycieli, a tylko z braku etatów mają obecnie mniejszą liczbę nauczycieli, należy już od początku nowego roku szkolnego 1936/37 przystąpić do stopniowego i planowego ich przekształcania, zgodnie z obowiązującemi przepisami, na szkoły wyższego stopnia, ze szczególną też ostrożnością należy traktować sprawy ewentualnych zmian w organizacji szkół o 3 i 5 nauczycielach, by środowisk, w których one istnieją, nie pozbawiać szkół wyższego stopnia.

d) zmierzając stopniowo do zbliżenia szkół nadmiernie obciążonych — szczególnie o 1—4 nauczycieli — do norm § 92 Statutu, należy już od września b. r. dodać im po 1 sile nauczycielskiej, poczynając od szkół obecnie najbardziej obciążonych.

5. W dążeniu do zapewnienia publicznym szkołom powszechnym odpowiednich warunków pracy i jej skuteczności, należy starać się wyzyskać wszystkie środki ułatwiające osiągnięcie tego celu. W szczególności:

a) ponieważ z różnych przyczyn, szczególnie charakteru gospodarczego, frekwencja uczniów pociągniętych do obowiązku szkolnego nie wszędzie jest zadowalająca, należy podjąć wysiłek, o ile możności najskuteczniejszy, by dzieci, które zostały zapisane do szkoły i dla których jest w niej miejsce, uczęszczały na naukę regularnie, co pozwoli na wydatne podniesienie skuteczności nauczania i zmniejszy wysiłek nauczyciela, zmuszonego przy złej frekwencji opracowywać materjał nauczania z coraz to innym kompletem dzieci.

b) Stan liczbowy uczniów na początku i na końcu roku szkolnego wykazuje niepokojące, na niektórych zwłaszcza terenach, różnice, wobec czego należy zbadać przyczyny tego zjawiska i przedsięwziąć — gdzie zachodzi tego potrzeba — odpowiednie środki zaradcze.

c) Jakkolwiek dane dotyczące klasyfikacji zdawałyby się wskazywać, że poziom nauki w stosunku do stanu poprzedniego nieco się poprawił (mniej drugorocznych i nieklasyfikowanych, a więcej absolwentów i promowanych), należy zwrócić uwagę, by wyniki te nie były osiągane przez stosowanie sztucznych środków. Szczególnie sprawa drugoroczności musi być nadal skrupulatnie badana, a zapobieganie jej w *poszczególnych przypadkach* musi się opierać na poznawaniu przyczyn i szukaniu najwłaściwszych środków zaradczych. Stosowanie „środków" w rodzaju nacisku na nauczyciela przez określanie dopuszczalnego % drugoroczności w obwodzie szkolnym czy w szkole — nie może mieć miejsca.

d) Ujawniające się w ostatnich latach odmawianie miejsca w szkole uczniom, którzy przekroczyli wiek obowiązku szkolnego, a pragną ukończyć szkołę i otrzymać świadectwo jej ukończenia, należy ograniczyć do przypadków wyjątkowych, spowodowanych ostateczną koniecznością. Należy też wzmóc wysiłki w kierunku pociągnięcia do spełniania obowiązku szkolnego dzieci roczników starszych, które przerwały naukę szkolną i utrzymania właściwej frekwencji tych uczniów przedewszystkiem w szkołach wiejskich zwłaszcza tam, gdzie osiągnięte w ten sposób zwiększenie liczby uczniów nie powoduje przeciążenia szkoły, a tem samem nie zmniejsza możliwości osiągnięcia koniecznych wyników nauczania i wychowania.

W związku z tem należy zwrócić pilniejszą uwagę na zbyt małą liczbę uczniów kończących szkoły, zwłaszcza I i II-go stopnia (1—4 nauczycieli) i na przedwczesne jej opuszczanie przez roczniki starsze. Zjawisku temu, bardzo niepokojącemu, należy jak najsilniej przeciwdziałać.

6. W staraniu o zapewnienie możliwie dobrych warunków pracy szkolnej, należy nadal dążyć do dostarczenia szkołom odpowiednich pomieszczeń.

Wprawdzie wyraźnie dodatnio kształtujące się wyniki zwiększenia liczby izb własnych oraz ogólnego wymiaru powierzchni izb szkolnych wskazują, iż władze szkolne otoczyły troskliwą opieką rozbudzony ruch budowlany — niemniej jednak możność należytego wyzyskania kredytów osobowych oraz podniesienia skuteczności nauczania wymaga dalszego likwidowania izb o niedostatecznej powierzchni podłogi a nadto podniesienia warunków higjenicznych.

7. Z tego samego powodu należy też w dalszym ciągu prowadzić zapoczątkowaną akcję planowego zaopatrywania szkół przedewszystkiem w te środki pomocnicze i urządzenia szkolne, których brak zasadniczo utrudnia osiągnięcie wyników nauczania i wychowania. Przy organizowaniu nowych szkół należy równocześnie z troską o etat i lokal starać się o zapewnienie im najbardziej koniecznych urządzeń i pomocy naukowych.

8. W związku z realizacją nowych programów nauczania w publicznych szkołach po-

wszechnych wszystkich stopni, zwłaszcza na wsi, zasługuje na szczególną uwagę zapewnienie szkołom używalności i należytego wyzyskania ogrodów szkolnych.

9. Ponieważ spotyka się ciągle jeszcze w szkołach powszechnych nadmiar zeszytów szkolnych i domowych oraz zbyt wielką ilość niepotrzebnej i przeważnie niekontrolowanej pisaniny, rysowania i t. p., co niezależnie od podnoszenia kosztów kształcenia dzieci niewątpliwie wpływa ujemnie na wyniki pracy szkolnej, należy zwracać nadal uwagę, by pisanie, rysowanie i t. p. zgodne było z istotnemi potrzebami, wynikającemi z realizacji programu.

10. Łączącą się ściśle z zapewnieniem uczniom jak najlepszych warunków pracy organizację opieki nad dzieckiem biednem i w trudnych żyjącem warunkach (dożywienie, świetlice, zaopatrywanie w obuwie, odzież, podręczniki, przybory szkolne, i t. p.) należy nadal kontynuować i doskonalić, opierając ją o jak najszerszy udział społeczeństwa. Prowadzona na niektórych terenach akcja międzyszkolna w tym zakresie zasługuje w pełni na pogłębianie i rozszerzanie.

Nadto należy zwrócić specjalną uwagę na uczniów szkół wiejskich, zwłaszcza tych, którzy uczęszczają lub pragną uczęszczać do szkół wyższego stopnia (uczniowie „z poza obwodu (rejonu) szkoły“) oraz na tych, których należałoby kierować do szkół innego typu.

11. Należy na koniec zwrócić szczególnie baczną uwagę: a) by wszystkie, związane z przygotowaniem i organizacją nowego roku szkolnego zarządzenia i prace (przydział etatów, obsada personalna, organizacja nauki i rozkład zajęć w szkołach, wykończenie, remont lub wynajęcie izb szkolnych, dostarczenie i naprawa urządzeń szkolnych, wybór podręczników i t. p.) wykonywane były jak najwcześniej, co pozwoli wszystkim publicznym szkołom powszechnym rozpoczynać nowy rok szkolny bez żadnych opóźnień, b) by od pierwszych dni roku szkolnego podejmowano odrazu systematyczną i celową pracę szkolną, zapewniającą pełną realizację programu i osiągnięcie przepisanych wyników.

12. Przy organizacji pracy w r. szk. 1936/37 będą nadal obowiązywały przepisy i plany godzin, podane w części I-szej „Instrukcji“, dotyczącej planów godzin i programów nauki w publicznych szkołach pwszechnych w r. szk. 1935/36 (Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa-Lwów 1935), przyczem należy:

a) w szkołach o 2 i 4 nauczycielach, w których religji uczy nauczyciel tej szkoły, stosować warjanty bez godzin nadliczbowych,

b) w szkołach tych, nawet gdy religji nie uczy nauczyciel danej szkoły, należy stosować warjanty bez godzin nadliczbowych, jeżeli do nich można skierować praktykantów i w ten sposób zaoszczędzić godziny etatowe lub nadliczbowe,

c) we wszystkich szkołach, w których czy to z powodu przynależności uczniów do różnych grup wyznaniowych czy z innych przyczyn poszczególne klasy miałyby na lekcjach religji stosunkowo małą liczbę uczniów, należy na naukę religji tworzyć komplety lub zespoły, przy pełnem jednak zachowaniu w tych przypadkach przepisów § 93 Statutu i dostosowaniu organizacji nauczania do zmienionych warunków pracy. W związku z tem przy tworzeniu kompletów na naukę religji np. w szkołach o dwóch nauczycielach może być stosowany wymiar godzin według warjantu, a także wtedy, kiedy religji nie uczą nauczyciele tej szkoły; w szkołach o trzech nauczycielach można również zastosować wymiar godzin nauki religji według warjantu a z ewentualną możliwością połączenia nadto klasy I i II, podobnie w szkołach o 4, 5, 6 i większej liczbie nauczycieli.

13. W sprawie organizacji publicznych szkół powszechnych specjalnych i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych, moralnie zaniedbanych, głuchoniemych i niewidomych należy trzymać się wskazówek udzielonych w oddzielnych pismach poszczególnym Kuratorjom w latach szkolnych 1934/35 i 1935/36.

Do czasu wprowadzenia programów nauczania wyłącznie dla szkół specjalnych różnych typów, należy zwrócić baczniejszą, niż dotąd, uwagę, by nauczyciele tych szkół zaznajomili się z obowiązującemi programami nauki w publicznych szkołach powszechnych normalnych i stosowali w pracy szkolnej zasadnicze wskazania tych programów przy zrozumiałem uwzględnieniu różnic, dyktowanych rodzajem anormalności względnie stopniem upośledzenia uczniów. Gdy zatem w szkołach dla moralnie zaniedbanych program nauki stosowany będzie w całości, bez żadnych zmian i ograniczeń, dla umysłowo upośledzonych odchylenia zarówno w materjale nauczania jak i w osią-

ganych wynikach będą, oczywiście, największe.

14. Organizację szkół z niepolskim językiem nauczania oraz szkół dwujęzycznych należy oprzeć, podobnie jak w bieżącym roku szkolnym, na wskazaniach, podanych w okólniku Nr. 31 z r. 1934 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 24).

15. Do szkół o 1 i 2 nauczycielach (I-go stopnia) oraz do szkół o 3 i 4 nauczycielach (II-go stopnia) wprowadzone będą z początkiem roku szkolnego 1936/37 — na mocy oddzielnego zarządzenia — nowe programy nauczania, które — po wydrukowaniu — zostaną rozesłane do szkół.

Sposób wprowadzenia tych programów w życie jak i sposób wprowadzenia nowych programów nauki religji rzym. kat., oraz wskazówki, dotyczące programu nauczania w szkołach z niepolskim językiem nauczania i w szkołach dwujęzycznych, poda oddzielna instrukcja programowa na r. 1936/37.

16. W sprawie przydziału etatów i godzin nadliczbowych otrzymają Kuratorja oddzielne pisma.

Minister:
(—) *W. Świętosławski.*

Otrzymują:
Kuratorja Okręgów Szkolnych,
Śląski Urząd Wojew. Wydz. Ośw. Publ.
Liceum Krzemienieckie,
Inspektorowie Szkolni.

— — — — — — — — —

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego.
Kraków, dnia 14 maja 1936 r.
Nr. I-10171/36.

Inspektoratom Szkolnym
w Okręgu.
do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki* w. r.

59.

Nr. II-11252/36. Kraków, dn. 27. IV. 1936 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych gimnazjów oraz państw. i prywatnych seminarjów z klasami gimnazjalnemi w Okręgu — w sprawie

promowania młodzieży gimnazjalnej.

W związku ze zbliżającą się pracą Rad Pedagogicznych nad promowaniem młodzieży do klas następnych zarządzam, co następuje:

1) W myśl § 83 Statutu Gimnazjum Państwowego przypominam, że „decyzja o promowaniu ucznia do każdej klasy winna być powzięta w głębokiem poczuciu odpowiedzialności i oparta na całkowicie ugruntowanej opinji o ogólnym rozwoju i zasobie wiadomości oraz sprawności ucznia". W szczególności zwracam uwagę, że promowanie z jedną oceną niedostateczną nie powinno być regułą, ale może być stosowane jedynie w wyjątkowych wypadkach, kiedy ogólny rozwój, pilność i sumienność ucznia przemawiają za nim oraz kiedy braki w zakresie danego przedmiotu nie są zbyt wielkie.

2) W myśl §§ 83 i 84 tegoż Statutu należy zwrócić szczególną uwagę na właściwe promowanie młodzieży do kl. IV-ej, a w ciągu całego roku szkolnego 1936/37 sprawdzać ze szczególną ścisłością stan wiadomości i sprawności uczniów tej klasy.

3) Celem umożliwienia ukończenia studjów uczniom obecnej klasy VI-ej dawnego ustroju, którzy nie otrzymają promocji do klasy VII. będzie zorganizowany przy końcu roku szkolnego 1936/37 specjalny egzamin, którego zdanie będzie uznane za równoznaczne z ukończeniem 4-letniego gimnazjum nowego ustroju. Sposób zorganizowania tego egzaminu oraz zakres wymagań będzie podany do wiadomości osobnem zarządzeniem.

Uczniowie klas VI, którzy przy końcu bieżącego roku szkolnego nie uzyskają promocji do klasy VII, będą mogli przygotować się do tego egzaminu bądź przez naukę domową, bądź też przez specjalną dla nich zorganizowaną naukę szkolną w zakładach prywatnych.

Wobec powyższego szkoły prywatne, które chciałyby u siebie zorganizować specjalne zespoły dla repetentów klas VI, winny zgłosić powyższą gotowość do Kuratorjum do dnia 1-ego czerwca b. r., przyczem w miejscowościach o kilku szkołach prywatnych winno nastąpić porozumienie między szkołami z inicjatywy i pod przewodnictwem Prezesa Międzyszkolnej Komisji Porozumiewawczej, ażeby nie wszystkie szkoły pomienione zespoły organizowały i tem samem przez zbyt małą liczbę uczniów w tych zespołach nie powodowały zbyt wysokiej kalkulacji opłat za naukę.

Natychmiast po zakończeniu roku szkolnego,

a najdalej do dnia 25-ego czerwca wszystkie szkoły średnie ogólnokształcące państwowe i prywatne powinny podać Kuratorjum liczby niepromowanych z klasy VI do VII, a Kuratorjum udzieli poszczególnym szkołom prywatnym zezwolenia na uruchomienie pomienionych zespołów zależnie od faktycznego zapotrzebowania tych zespołów w danej miejscowości czy rejonie.

Nad uczniami, którzy nie będą mogli skorzystać ze specjalnej zorganizowanej nauki szkolnej w wyznaczonych przez Kuratorjum zakładach prywatnych, winny szkoły, do których ci uczniowie uczęszczali w klasie VI-ej, roztoczyć pewną opiekę, umożliwiając im w ciągu roku szkolnego okresowe sprawdzanie wyników, osiągniętych w nauce domowej, oraz uzyskanie odpowiednich wskazówek i rad.

Z powyższego wynika, że przyjmowanie repetentów klasy VI-ej dawnego ustroju do klasy IV-ej nowego ustroju nie jest dozwolone.

O niniejszej instrukcji należy zawczasu powiadomić zainteresowanych uczniów i ich rodziców z tem, że wykaz szkół prywatnych, do których będą mogli repetenci wstąpić, podany będzie do wiadomości w pierwszej połowie lipca r. b.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki* w. r.

60.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Inspektor Szkolny w Końskich ogłasza konkurs na następujące posady kierowników:

1) 7-kl. publ. szkoły powszechnej w Bzinku, powiecie koneckim,

2) 7-kl. publ. szkoły powszechnej w Żarnowie, powiecie opoczyńskim.

Kandydaci winni się wykazać conajmniej dwuletnią służbą w charakterze nauczycieli stałych w szkolnictwie publicznem i pełnemi kwalifikacjami. Kandydaci, mający ukończony Instytut Nauczycielski względnie Wyższy Kurs Nauczycielski będą mieli pierwszeństwo.

Należycie udokumentowane pdania wnosić należy drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Końskich.

Inspektor Szkolny w Nowym Sączu ogłasza konkurs na stanowisko: 1) kierownika 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej koedukacyjnej im. Tadeusza Kościuszki w Nowym Sączu.

Od kandydatów wymaga się świadectwa ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego lub równorzędnych kwalifikacyj.

2) kierownika 2-klasowej publicznej szkoły powszechnej koedukacyjnej w Stróży.

Przy wymienionych szkołach jest mieszkanie służbowe w budynkach szkolnych.

Należycie udokumentowane podania należy wnosić w drodze służbowej do Inspektoratu Szkolnego w Nowym Sączu.

61.

KOMUNIKATY.

Na mocy rozporządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych przeniesione zostaje z Warszawy do Lwowa.

Wszelkie zamówienia kierować należy, poczynając od dnia 1 maja 1936 r., pod adresem:
Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych Lwów, Kurkowa Nr. 21.

Terminy i przygotowanie się do egzaminów specjalnych dla wychowawczyń przedszkoli. Zawiadamia się, że egzaminy specjalne dla wychowawczyń przedszkoli, przewidziane art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o kwalifikacjach zawodowych wychowawczyń przedszkoli (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 645), odbędą się w tutejszym Okręgu Szkolnym, w Państwowem Seminarjum Ochroniarskiem w Krakowie, ul. Podwale L. 6 w następujących terminach:

I. Początek egzaminu 22 czerwca 1936 roku godzina 8 rano,

II. Początek egzaminu 7 września 1936 r. godzina 8 rano.

III. Początek egzaminu 9 listopada 1936 r. godzina 8 rano.

IV. (Tylko dla powtarzających egzamin) 19 grudnia 1936 r. godzina 8 rano.

Podania o dopuszczenie do tego egzaminu, poparte dokumentami, należy wnosić do Kuratorjum za pośrednictwem Inspektoratu Szkolnego, na którego terenie kandydatka pracowała lub pracuje, najpóźniej na 21 dni przed terminem rozpoczęcia egzaminów.

Opłatę za egzamin, wynoszącą 20 złotych, należy wpłacić Dyrekcji Państwowego Seminarjuum Ochroniarskiego w Krakowie.

W związku z przygotowaniem się kandydatek do egzaminu specjalnego dla wychowawczyń przedszkoli, Kuratorjum zwraca uwagę, na

„Rady i wskazówki dla wychowawczyń w przedszkolach (ochronkach)“ zawarte w zesz. 2 (28) „Poradnika w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach ogólnokształcących Warszawa 1933, skład główny: Nasza Księgarnia, Warszawa, ul. Świętokrzyska 18, tel. 598-18 oraz na wytyczne programu egzaminu, opracowane przez Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego, ogłoszone w Nr. 2 z. 1936 dwumiesięcznika „Wychowanie Przedszkolne“ Warszawa, Aleja 3-go Maja 16/6, tel. 251-81.

W roku bieżącym do Centralnego Instytutu chowania Fizycznego im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego przyjmowane będą kobiety i mężczyźni w wieku od lat 19 do 25, posiadający(e) maturę gimnazjalną *). Dla mężczyzn konieczny jest warunek odbycia służby wojskowej, a co najmniej II stopnia w przysposobieniu wojskowem.

Podanie o przyjęcie do Instytutu reflektanci(tki) wnieść winni(e) do Dyrekcji (Warszawa 32 — Bielany — C. I. W. F.) do dnia 5-go czerwca. Do podania należy dołączyć:

a) świadectwo obywatelstwa,
b) metrykę urodzenia,
c) świadectwo dojrzałości. W wypadku składania egzaminu dojrzałości w okresie składania podania wystarczy odpowiednie zaświadczenie władz szkolnych,
d) świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza urzędowego,
e) świadectwo moralności w wypadkach, jeśli między ukończeniem szkoły średniej, a wniesieniem podania do Instytutu upłynął rok lub więcej, w których kandydat(tka) nie uczęszczał(a) do innego zakładu naukowego (oficerów rezerwy świadectwo moralności nie obowiązuje),
f) świadectwo posiadania P. O. S.,
g) zaświadczenie z odbytych obozów, kursów p. w., względnie odbytej służby wojskowej, z ukończenia II stopnia p. w., sprawności harcerskiej do obrony kraju, pracy w organizacjach społecznych i t. p.,
h) zobowiązanie (w wypadku niepełnoletności kandydata(tki) od rodziców, względnie opiekunów, że w wypadku przyjęcia do Instytutu kandydat(tka) będzie uiszczał(a) regularnie należności pieniężne, oraz, że podczas studjów w Instytucie będzie się utrzymywał(a) na koszt własny,
i) życiorys napisany własnoręcznie,
j) trzy fotografje nienaklejone podpisane własnoręcznie.

Po rozpatrzeniu podań Dyrekcja Instytutu wyśle kandydatom(tkom) wezwanie na obóz wstępny, który trwać będzie od dnia 27. VI. do dnia 28. VII., a który poprzedzać będą badania lekarskie, przeprowadzone na miejscu w Instytucie od dnia 22. VI. Podania nieuwzględnione zostaną zwrócone wraz ze złożonemi dokumentami w terminie do 20. VI.

Kandydaci(tki) przyjęci(te) na kurs eliminacyjny poddani(ne) będą:

a) badaniom lekarskim i psychotechnicznym,
b) egzaminom pisemnym z zakresu wiadomości ogólnych, które kandydaci)tki) nabierają w szkole średniej, ze szczególnem uwzględnieniem przyrodoznawstwa i nauk społecznych,
c) próbie sprawności fizycznej, w której kandydaci(tki) muszą się wykazać następującemi minimami:

	KANDYDATKI	KANDYDACI
Bieg 60 m	10.6 sek.	—
„ 100 m	—	13.8 sek.
„ 500 m	2 m. 10 sek.	—
„ 1000 m	—	3 min. 30 sek.
Bieg z przeszkodami	28 sek.	—
Rzut granatem 500 gr. dowolną ręką	—	45 mtr.
„ piłką palantową „ „	25 mtr.	—
„ „ uszatą	20 mtr.	30 mtr.
Skok w zwyż z rozbiegiem	105 cm.	125 cm.
„ w dal „	3 mtr.	4.50 mtr.
Pływanie stylem naprzemianręcznym	25 mtr. (czas dowolny)	50 mtr. 1 min.
lub piersiowym	—	10 sek.
Wspinanie po linie 5 mtr.	8 sek.	—
Wstępowanie na kratę	—	10 razy
Podpór, uginanie ramion	10 razy	—
Półzwis, uginanie ramion . . .	poprawne	3 sek.
Stanie na rękach z oparciem . .	1 raz	1 raz
Wymyk . . . . ,		
Przewrót wprzód, wtył i mostek (dla kobiet)		

*) W wyjątkowych wypadkach na wniosek Kuratorów Okręgów Szkolnych na studja mogą być przyjęte osoby, posiadające maturę seminaryjną i conajmniej 3 (trzy) lata praktyki w szkolnictwie. Osoby te po ukończeniu Instytutu otrzymać mogą świadectwa z odbytych studjów w Instytucie i złożenia egzaminów przed Państwową Komisją Egzaminacyjną według wzoru przewidzianego przez Ministerstwo W. R. i O. P., natomiast bez złożenia egzaminu maturalnego nie będą mogły uzyskać normalnego dyplomu, oraz praw do ubiegania się o stopnie naukowe.

Na kursie eliminacyjnym bezwarunkowo odrzuceni(ne) będą kandydaci(tki), których stan zdrowia nie będzie odpowiadał stawianym wymaganiom, których uzębienie nie jest gruntownie wyleczone i ewentualnie uzupełnione i u których stwierdzone zostanie przemęczenie wskutek forsownego treningu, lub przygotowań w zakresie ćwiczeń cielesnych do egzaminu eliminacyjnego.

Wezwani(ne) na kurs kandydaci(tki) wnoszą opłatę za kurs w wysokości 50 zł., jako koszta egzaminu i pełnego utrzymania z zakwaterowaniem w C. I. W. F. i w obozie. Nadto wezwani(ne) na kurs kandydaci(tki) muszą posiadać:

a) własną pościel (2 prześcieradła, koc, poduszka),

b) strój gimnastyczny kompletny.

Uwaga: Drogę do Instytutu i spowrotem kandydaci(tki) odbywają na koszt własny, przyczem przysługują im 50 proc. ulgi, które otrzymać mogą w najbliższej Komendzie Przysposobienia Wojskowego na podstawie zaświadczennia Dyrekcji C. I. W. F. dołączonego do wezwania na kurs eliminacyjny.

Po obozie wstępnym Dyrekcja Instytutu wybierze 30 kandydatów i 30 kandydatek na kurs trzyletni wychowania fizycznego. Kandydaci(tki) zakwalifikowani(ne) do przyjęcia do Instytutu obowiązani(ne) są mieszkać w internatach Instytutu oraz:

1) skorygować wady wzroku zapomocą szkieł,
2) wpłacić wpisowe w wysokości 20 zł na potrzeby kulturalne słuchaczów(ek) Instytutu,
3) uiszczać opłaty miesięczne w wysokości 115 zł tytułem kosztów całkowitego utrzymania, łącznie z praniem bielizny, wyżywieniem, leczeniem, opłatami laboratoryjnemi i bibljotecznemi i ubezpieczeniem.
4) zakupić kompletny strój ćwiczebny, turystyczno-narciarski i łyżwiarski, kosztem około 200 zł według następującego wykazu:

2 kompl. ciepłych kostjumów ćwiczebnych,
3 „ kostjumów gimnastycznych,
1 para trzewików gimnastycznych,
1 „ „ z kolcami,
1 „ „ narciarskich,
1 „ „ łyżwiarskich,
1 „ pantofli gimnastycznych,
1 „ nart kompletnych z kijkami,
1 „ łyżew (salchow),
1 wiatrówka,
1 para spodni narciarskich,
1 plecak,
1 para skarpetek,
1 „ pantofli białych,
1 czapka narciarska,
1 rakieta tenisowa,
1 pasek biały,
1 para trzewików szermierczych (dla mężczyzn),
3 klingi do nauki szermierki,
1 para spodni białych reprezentac. (dla mężczyzn),
1 koszula biała reprezentac. (dla mężczyzn),
1 sukienka biała reprezentac. (dla kobiet).

5) wnieść po ukończeniu studjów opłatę 40 zł na koszta egzaminu końcowego,
6) stosować się ściśle do przepisów regulaminu wewnętrznego i wszelkich zarządzeń Dyrekcji Instytutu,
7) zwrócić koszta wszelkich spowodowanych z własnej winy uszkodzeń sprzętu i urządzeń,
8) odbyć po trzecim roku studjów przed uzyskaniem ostatecznego świadectwa z ukończenia Instytutu praktykę w jednym z obozów letnich,
9) wykazać się poza pracą, objętą programami Instytutu, w chwilach wolnych od studjów pracą samokształceniową w organizacji Bratniej Pomocy Słuchaczów Instytutu, w kompletach dziecięcych, ogródku jordanowskim i t. p.

Po ukończeniu trzyletniego studjum w Instytucie kandydaci(tki):

1) uzyskują prawo ubiegania się o stopień naukowy magistra wych. fiz. na zasadach ustalonych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,
2) otrzymują dyplomy ukończenia Instytutu, oraz świadectwa uprawniające do nauczania ćwiczeń cielesnych w szkołach, kierownictwa wychowaniem fizycznem w klubach, stowarzyszeniach, oraz do objęcia stanowisk kierowników(czek) hufców szkolnych, jak również podinspektorów(ek) drużyn ratowniczych P. C. K. i L. O. P. P.

W wyjątkowych wypadkach słuchacze(czki) Instytutu, poczynając od 2-go roku studjów, ubiegać się mogą o przyznanie pożyczek zwrotnych na warunkach określonych specjalnym regulaminem.

W wypadkach zalegania z opłatami słuchacze(czki) zalegający(ce) będą usuwani z Instytutu.

Życie i czyny Marszałka Piłsudskiego 15 obrazów „Ilustracji Szkolnej".

„Ilustracja Szkolna" na miesiąc maj b. r. zawiera 15 obrazów, ilustrujących najważniejsze momenty z życia i działalności Marszałka Józefa Piłsudskiego. Obrazy te są tak dobrane, by można niemi zilustrować odczyty i pogadanki o życiu i czynach Marszałka.

Obrazy przedstawiają następujące momenty:

1. Zułów.
2. Józef Piłsudski, jako uczeń ginazjum wileńskiego.
3. Grupa działaczy niepodległościowych w Londynie w 1896 r. z Józefem Piłsudskim i obecnym Prezydentem prof. I. Mościckim.
4. Komendant Józef Piłsudski prowadzi kompanję strzelców na ćwiczenia (Zakopane 1913 r.).
5. Kompanja kadrowa z 1914 r.
6. Komendant w okopach I. Brygady na Wołyniu w 1916 r.

7. Komendant J. Piłsudski przyjmuje defiladę członków P. O. W. pod Warszawą.
9. Komendant J. Piłsudski w twierdzy magdeburskiej.
9. Naczelnik Państwa J. Piłsudski i pierwszy Prezydent Rzeczypospolitej G. Narutowicz.
10. Naczelny wódz przyjmuje meldunki na froncie w 1920 r.
11. Pan Marszałek z córkami.
12. Marszałek jako premjer przewodniczy obradom Rady Ministrów.
13. Marszałek Józef Piłsudski przyjmuje defiladę wojsk (11. XI. 1929 r.).
14. Na łożu śmierci.
15. Ostatnia defilada.

Mimo zwiększonej ilości obrazów cena tej serji „Ilustracji“ pozostaje bez zmiany: zł. 2.—.

W księgarni T. Gieszczykiewicza w Krakowie, ul. św. Jana Nr. 3, jest do nabycia Marsz Żałobny Stanisława Lipskiego (słowa Witolda Zechentera, poświęcony nieśmiertelnej pamięci Wodza Narodu Józefa Piłsudskiego.

Powyższy Marsz Żałobny został wydany także i na orkiestrę dętą w instrumentacji kapelmistrza Wacława Karasia.

Cena 1 zł 50 gr za egzemplarz.

Zeszyt V zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“. Ukazał się już zeszyt V zarysu encyklopedycznego i zawiera, jak zwykle bogaty i interesujący materjał z różnych dziedzin wiedzy. Na plan pierwszy wysuwa się przedewszystkiem bodaj technika. Art. „Samochód i motoryzacja“ napisany przez tak doskonałego znawcę tego zagadnienia, jak St. Strumph-Wojtkiewicz nietylko zaznajamia czytelnika z najważniejszemi problemami techniki samochodowej, lecz barwnie i zajmująco obrazuje rolę i znaczenie samochodu w życiu gospodarczem i społecznem doby obecnej. Artytył „silniki“ inż. S. Żukowskiego jest ciekawą próbą syntezy całego zagadnienia silników. Inż. Żukowski w zwięzłym skrócie przedstawia mianowicie historję silników, podkreślając, jakie tendencje rozwojowe dały się zauważyć w tych dziejach, z jakiemi problemami i trudnościami musieli walczyć konstruktorzy wszelkiego rodzaju silników i jakie wreszcie zagadnienia pozostały jeszcze do rozwiązania w tej rozległej dziedzinie. Obszerny ten problem został ujęty ściśle, lecz popularnie, tak, iż jest dostępny nawet dla czytelnika o słabem przygotowaniu specjalnem.

Także i przyroda ciekawie jest reprezentowana w numerze niniejszym „Świata i Życia“. Prof. dr. J. Dembowski w artykule „Sen“, nawiązując do prac wielkiego uczonego rosyjskiego Pawłowa i jego teorji odruchów warunkowych — podaje niesłychanie ciekawą próbę wyjaśnienia genezy snu i jego skomplikowanego mechanizmu. Doc. dr. P. Słonimski w dwóch artykułach: „Skóra“ oraz „Serce i układ krążenia“ przedstawia — funkcję skóry i serca w organizmie ludzkim, przyczem w związku z obydwoma temi problemami szeroko uwzględnia tak zawsze aktualne i ważne zagadnienia higjeny. Jak najciekawsze opowiadanie czyta się barwny artykuł prof. dr. E. Rybki o „Słońcu“, tej najbliższej nam gwieździe.

Jak zawsze, tak i w numerze bieżącym, sporo miejsca poświęcono zagadnieniom współczesnym. O „Samorządzie“ pisze mianowicie prof. dr. T. Hilarowicz, o „Skarbowości“ b. wiceminister skarbu prof. dr. I. Weinfeld. Zakres tego artykułu bardzo jest szeroki i obejmuje wszystkie zagadnienia związane ze skarbowością państwa współczesnego, a więc podatki, monopole, cła, przedsiębiorstwa państwowe i t. d. Dr. A. Hertz w artykule „Socjalizm“ daje obszerny, objektywny obraz tego prądu społecznego, w artykule zaś „Socjalizm narodowy“ oświetla podstawy i kierunek rozwojowy niemieckiego socjalizmu narodowego. Całkiem współcześnie potraktowany jest art. „Skandynawja“ doc. dr. St. Sawickiego, będący próbą charakterystyki kraju i kultury skandynawskiej. Artykuł wreszcie „Słowianie“ napisany przez znakomitego antropologa prof. dr. J. Czekanowskiego uzupełnia ten barwny, zajmujący numer.

Komunikat w sprawie wycieczek szkolnych w Krakowie.

Polski Związek Turystyczny w Krakowie, ul. Lubicz Nr. 4, podaje nast. cennik świadczeń dla wycieczek młodzieży szkolnej, przybywających do Krakowa:

1) Zakwaterowanie	
Kwatery zbiorowe w barakach (łóżka wojskowe z pościelą) od osoby	0.25 zł
Kwatery zbiorowe w Zakładach, Bursach i Miejskim Domu Wycieczkowym od osoby	1—2,00 zł
2) Wyżywienie	
Śniadanie (mleko i 2 bułki) .	0.20 zł
Obiad (zupa, pieczyste z jarzynami i chlebem) . . .	0.75 zł
Kolacja gorąca (do wyboru: kiełbasa, parówki, flaczki, ew. jarska, herbata i chleb) .	0.60 zł
3) Przewodnik na zwiedzenie Krakowa dla grup od 20 do 100 osób za cały dzień (8 godzin)	12.00 zł
za pół dnia (5 godzin) . .	8.00 zł
4) Wstępy do muzeów, zabytków i objektów	
Katedra i kaplice . . .	0.10 zł
Groby królewskie . . .	0.20 zł
Skarbiec	0.20 zł
Komnaty królewskie . . .	0.40 zł
Muzeum Narodowe . . .	0.50 zł
Wystawa Urn z Kopca M. J. Piłsudskiego	0.20 zł

Ryczałtowe zwiedzanie Krakowa dla młodzieży szkolnej, obejmujące opłatę przewodnika, przejazd na Sowiniec tramwajem, autobusem, zwiedzenie miasta, Katedry i kaplic, Grobów Król., Komnat Królewskich, Muzeum Narodowego i Wystawy Urn — przy ilości najmniej 20 osób od osoby . . . . . 2.50 zł

5) Przejazdy i wycieczki

1) Przejazd na Sowiniec tramwajem i autobusem tam i z powrotem od osoby . 1.00 zł
dzieci do lat 10 za przejazd autobusem opłacają . . 0.50 zł

6) Wycieczki do Wieliczki

zwiedzenie Salin od osoby . 0.75 zł

Przejazd koleją na zniżkę szkolną — zależy od wysokości zniżki.

Wycieczki do Ojcowa

Przejazd autobusem tam i z powrotem, przy ilości najmniej 20 osób, dla młodzieży szkół średnich od osoby . . 3.50 zł
Przejazd autobusem tam i z powrotem, przy ilości najmniej 20 osób, dla młodzieży szkół powszechnych od osoby . 3.00 zł
W pawilonie Komitetu Budowy Kopca M. J. Piłsudskiego młodzież szkolna może przechowywać bagaż, za opłatą od osoby . . . 0.10 zł
korzystać z umywalni z użyciem mydła i ręcznika . . 0.10 zł
korzystać z umywalni bez mydła i ręcznika . . . 0.05 zł

Bilety na wszystkie podane świadczenia, przejazdy i zwiedzanie są do nabycia w Polskim Związku Turystycznym w Krakowie, ul. Lubicz 4, bez żadnej dopłaty.

Wszelkie zgłoszenia na organizację wycieczek tak w Krakowie jak i z Krakowa kierować należy do Polskiego Związku turystycznego w Krakowie.

III. Ogólno-Polski Zjazd Pedagogiczny. Ostatni Zjazd Pedagogiczny uchwalił, aby przy ustalaniu problematyki najbliższego Zjazdu, który odbędzie się w październiku b. r. w Krakowie, zasięgnąć opinji szerokich sfer interesujących się wychowaniem. Komitet Organizacyjny zwraca się przeto do wszystkich zainteresowanych o wypowiedzenie się do dnia 15 czerwca b. r w następujących sprawach:

1) Jakie zagadnienie(a) powinno(y) być przedmiotem obrad plenarnych Zjazdu?
2) Jakie należy zorganizować sekcje?
3) Jakie zagadnienia należy rozważać w sekcjach?

Komitet prosi ponadto wszystkch, którzy mają zamiar wziąć udział w Zjeździe, o podanie imienia, nazwiska, zawodu i dokładnego adresu dla celów rejestracyjnych.

Odpowiedzi należy kierować pod adresem Sekretarjat III-go Ogólno-Polskiego Zjazdu Pedagogicznego, Kraków, ul. Straszewskiego 27, Studjum Pedagogiczne.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Organizacja programowych wycieczek szkolnych w gimnazjach ogólnokształcących*)

Programy gimnazjum ogólno-kształcącego, jego statut oraz pewne istotne cechy, które tej instytucji nadała Ustawa ustrojowa, stawiają przed nami między innemi zagadnienia: 1) silnego związania szkoły z rejonem, którego dorobek kulturalny dzięki współpracy szkoły ma być pomnożony, 2) oparcia nauki szkolnej na podłożu życiowo-praktycznem, oraz 3) jak najszerszego stosowania zasady poglądowości w nauczaniu. Jeżeli do tego dołączymy postulat zbliżenia nauczyciela do wychowanków, wtedy skomplikowane to zadanie pedagogiczne może częstokroć mieć jedno tylko rozwiązanie, którem jest właśnie dobrze zorganizowana programowa wycieczka szkolna.

Aby jednak wycieczka szkolna mogła zadośćuczynić wszystkim wymienionym powyżej postulatom, jest koniecznem należyte i bardzo gruntowne przygotowanie tej imprezy przez nauczyciela i młodzież. Można bowiem bez wahania zaryzykować twierdzenie, że żaden zabieg dydaktyczno-wychowawczy z liczby tych, które szkoła stale stosuje, nie doprowadza do równie opacznych wyników przy wadliwej, nieprzemyślanej organizacji, jak właśnie wycieczka szkolna.

Mówiąc o organizacji, przedewszystkiem zwracam uwagę na potrzebę ścisłego oznaczenia roli, jaką projektowana wycieczka szkolna winna odegrać w danej jednostce metodycznej albo w pewnym cyklu tych jednostek. Praktyka szkolna wykazuje, że nauczyciele mają skłonność do traktowania wycieczek, jako niespodzianek, nagle niby nagroda spadających na młodzież. Wtedy szkoła zatętni tupotem gwałtownie pędzącej młodzieży i wesołym rozgwarem, lecz w tym rozgwarze i w tym radosnym pośpiechu doświadczony pedagog wyczuje często, że młodzież pod względem poznawczym bardzo mało skorzysta. Potwierdzają to zresztą relacje młodzieży o wycieczkach, które można znaleźć w wypracowaniach piśmiennych na tak zwane wolne tematy. Z tych relacyj przeważnie wynika, że wycieczka szkolna jest traktowana przez młodzież raczej jako miła przechadzka, niż jako właściwie pojęty zabieg dydaktyczno-wychowawczy. Przez fatalne bowiem przeoczenie objekt najważniejszy, istotny cel wycieczki nie został umiejętnie na lekcjach poprzedzających wycieczkę wyodrębniony z tej objektywnej całości, z którą organicznie związany przedstawi się oczom badającej go młodzieży. Wskutek tego nie skupi się na nim rozbudzone uprzednio zainteresowanie młodzieży, a niezorganizowana i bierna uwaga będzie się błąkała w natłoku wrażeń. Nie koniec na tem. Nieustalenie roli wycieczki w danej grupie lekcyj ujawnia się również w częstem pokrywaniu milczeniem odbytej wycieczki, źle zorganizowana bowiem nie może dostarczyć nauczycielowi i młodzieży wystarczająco obszernego materjału obserwacyjnego do systematycznego opracowywania na dalszych godzinach lekcyjnych.

Wiąże się z tem ściśle sprawa sposobu utrwalania wiadomości, zdobytych podczas wycieczek szkolnych. Obawiałbym się długich męczących wypracowań, z przesadną drobiazgowością opisujących wycieczkę, świeżo odbytą. Jestem przekonany, że myśl o takiem wypracowaniu zatruje młodzieży czar wycieczki, rzucając przykry cień na jej konsekwencje. Uważam jednak, że w notatkach młodzieży winna się znaleźć w miarę lakoniczna, ścisła i dostatecznie wyczerpująca relacja, w której wszystkie materjały, zebrane podczas wycieczki, a potrzebne w dalszej pracy szkolnej, zostaną należycie zanotowane przy czynnej współpracy nauczyciela i uczniów.

Przejdźmy z kolei do innej strony zagadnienia organizacji wycieczek szkolnych.

Jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że programy nauki przewidują w gimnazjach 6 obowiązkowych przedmiotów nauczania, które winny programowo korzystać z dobrodziejstwa wycieczek szkolnych (1. historja, 2. geografja, 3. biologja, 4. fizyka z chemją, 5. zajęcia praktyczne i 6. ćwiczenia cielesne), oraz jeden przedmiot nadobowiązkowy (rysunki), jeśli dalej uwzględnimy choćby najskromniejsze minimum wycieczek, planowanych przez każdego z nauczycieli wymienionych przedmiotów w dwuciągowem gimnazjum, przekonamy się natychmiast o dużych trudnościach, związanych z należytą organizacją tak znacznej liczby wycieczek szkolnych. Trudności te, jak również ważny postulat ekonomji czasu oraz sił nauczyciela i młodzieży nasuwa myśl o takim doborze objektów wycieczek, któreby interesowały kilku specjalistów, w sposób swoisty z różnych stron do tego objektu podchodzących. Taki dobór jest oczywiście możliwy, a wycieczki w ten sposób pomyślane nazwijmy wycieczkami skorelowanemi.

Przykładem tak pomyślanej imprezy może być podana w załączonej tabelce wycieczka l. 9 zaprojektowana dla klasy III. Według planu odbywa się ona w marcu i ma na celu zwiedzenie huty szkła przez młodzież kl. III pod kierunkiem nauczyciela chemji i zajęć praktycznych.

Taka wycieczka, w wypadku, gdy każdy z prowadzących przygotuje ją należycie, jak o tem wspomniałem przed chwilą, może całkowicie

*) Referat wygłoszony na dorocznym okręgowym zjeździe dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli, odbytym w kwietniu r. b.

zawieść, jeśli obaj nauczyciele zapomną o zasadniczych dwóch warunkach poprawności organizacji wycieczek skorelowanych. Pierwszy z nich — to dokładne uzgodnienie przez obu prowadzących materjału szczegółowego, związanego z objektem wycieczki, oraz podział tego materjału między nauczycieli dla wyczerpującego i jednorazowego (na wycieczce) naświetlenia szczegółów. Chroni to od znudzenia młodzieży powtarzaniem tych samych naświetleń. Drugim warunkiem poprawności organizacji wycieczki skorelowanej jest ustalenie stopnia aktywności obu nauczycieli podczas wycieczki oraz określenie, jakiego wysiłku umysłowego czy fizycznego będzie wymagał każdy z nauczycieli od biorących udział w wycieczce uczniów. Nie można bowiem zgodzić się z taką organizacją pracy na wycieczce, gdy jeden nauczyciel po gruntownem wyczerpaniu tematu oddaje młodzież na pastwę swego kolegi, który, nie licząc się wcale ze stanem swych słuchaczy oraz stopniem ich przemęczenia i naturalnym spadkiem zainteresowania danym objektem, wkłada na uczniów nowe brzemię wyczerpującego referatu, który jakże często, mimo swych wartości, przechodzi bez wrażenia i echa. Zatem tylko dokładne ustalenie roli obu nauczycieli w wycieczce, oraz umiejętne dawkowanie materjału może doprowadzić do pomyślnego stanu rzeczy.

Wycieczki skorelowane nie usuwają jednak całkowicie trudności organizacyjnych, które wynikają z ilości potrzebnych wycieczek, nie zawsze bowiem dadzą się zastosować.

Dlatego obok wycieczek skorelowanych należy pomyśleć o organizowaniu takich, które służą wprawdzie jednocześnie dwom lub trzem przedmiotom, lecz na których każdy przedmiot ma swój odrębny objekt. Przykładem takiej wycieczki jest podana w tabeli kl. III wycieczka styczniowa (Nr. 8) na Bielany, zorganizowana przez nauczycieli fizyki i ćwiczeń cielesnych. Celem wycieczki fizycznej jest zwiedzenie urządzeń wodociągowych. Przy tej okazji nauczyciel ćwiczeń cielesnych wykorzystuje tę kilkokilometrową przechadzkę dla przeprowadzenia swych własnych planów w związku z marszem zimowym, grami sportowemi, saneczkowaniem, nartami itd. Jest to przykład wycieczki s k o m a s o w a n e j. Należyta organizacja takiej wycieczki wymaga bardzo umiejętnego dawkowania materjału i racjonalnego podziału ról prowadzących.

Takie są najważniejsze problemy organizacyjne progrmowych wycieczek szkolnych.

W styczniu bieżącego roku szkolnego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego zorganizowało okręgowy zjazd kierowników Ognisk metodycznych. Na zjeździe tym został opracowany przykład organizacyjnego rozwiązania programowych wycieczek na jeden rok szkolny dla klas I, II i III gimnazjum na terenie Krakowa. Z całym naciskiem podkreślam, że plan ten jest tylko p r z y k ł a d e m rozwiązania tego zagadnienia. W przykładzie tym zwrócić należy uwagę primo — na minimalną liczbę wycieczek w zakresie każdego przedmiotu, secundo — na umiejętne i równomierne rozmieszczenie wycieczek w czasie stosownie do pór roku i odpowiednich partyj programu szkolnego.

Można być pewnym, że podobne plany wycieczek, opracowane niezależnie od siebie przez poszczególne gimnazja choćby w samym Krakowie będą wykazywały znaczne różnice i odchylenia, gdy chodzi o cele i objekty. Różnice wynikałyby z indywidualnego kierunku naukowego i wychowawczego szkoły, byłyby dowodem oryginalnego ujęcia objektów wycieczek przez nauczycieli, oraz zależałyby w dużym stopniu od swoistych potrzeb środowiska uczniowskiego. Wobec powyższego każda szkoła winna wypracować swój własny, najbardziej dostosowany do warunków lokalnych i do tendencyj wychowawczych zakładu plan wycieczek programowych.

Dyrektor gimnazjum ma w tej pracy rolę bardzo odpowiedzialną. Ma on obowiązek czuwać nad osiągnięciem największej ekonomji czasu w wycieczkach. Oczywiście straty czasu są nieuniknione, należy atoli sprowadzić je do minimum. Wskazanem więc np. będzie w celu zabezpieczenia zakładu przed koniecznością nadmiernych zastępstw przy opracowywaniu podziału godzin wyznaczyć możliwie największej liczbie przedmiotów, programowo korzystających z wycieczek szkolnych, lekcje dwugodzinne w miarę możności po dużej przerwie, aby w razie potrzeby wykorzystywać te lekcje na wycieczki. Należy również pamiętać o stosowaniu w planie wycieczek skorelowanych i skomasowanych. Ponieważ wycieczki te są dłuższe i obsługiwane bywają przez kilku nauczycieli, byłoby bardzo pożądane organizowanie takich wycieczek z całemi klasami gimnazjum, a nie z pojedyńczemi oddziałami tych klas, jakkolwiek środek ten będzie nie zawsze możliwy i nie zawsze celowy.

Dużą również trudność nasuwa organizacja wycieczek do zakładów przemysłowych w większych ośrodkach, a to z racji nadmiernego obciążenia tych zakładów wycieczkami. Trudności te winny być rozwiązane przez Międzyszkolne Komisje Porozumiewawcze przy współpracy przedstawicieli zainteresowanych zakładów przemysłowych.

Podane poniżej przykłady organizacyjnego rozwiązania wycieczek programowych na jeden rok szkolny (patrz str. 140 i 141) należy rozumieć jako m i n i m u m możliwości i obowiązków szkoły. W myśl tego, co powiedziano wyżej, można się na tych przykładach wzorować, ślepo naśladować ich nie należy.

W ł a d y s ł a w H o r b a c k i.

Organizacja programowej lektury uzupełniającej w gimnazjum ogólnokształcącem*).

Nie ulega wątpliwości, że wśród środków, zmierzających do zdobywania, utrwalenia i pogłębienia wykształcenia, umożliwiających przyswajanie sobie cudzych treści wewnętrznych na użytek własnego życia wewnętrznego, oraz stwarzenie własnego pogłębionego poglądu na świat, dużą rolę spełnia odpowiednia i możliwie wszechstronna lektura. Zdobywanie bowiem wiedzy wyłącznie drogą bezpośredniego przeżywania faktów i zjawisk życiowych, jakkolwiek niewątpliwie bardzo wartościowe, wobec ograniczenia przeciętnego życia ludzkiego w przestrzeni i czasie, nie mogłoby wystarczyć.

Potwierdzenie tej prawdy znajdujemy w programach nauki gimnazjum nowego typy, które przywiązuje do zorganizowanego czytelnictwa młodzieży gimnazjalnej dużą wagę. Aby jednak czytelnictwo nie urywało się z chwilą ukończenia szkoły średniej, aby stało się stałem przyzwyczajeniem i potrzebą inteligentnego osobnika, trzeba wzbudzić w wychowanku w czasie jego studjów gimnazjalnych zamiłowanie do czytania i nauczyć go tak czytać, by umiał z każdej przeczytanej książki wyciągnąć rzetelną korzyść. Tę właśnie rolę spełnia w gimnazjum pewna część lektury ucznia, którą można nazwać lekturą uzupełniającą.

Przez lekturę uzupełniającą rozumie się domową lekturę pewnej ilości bądź całych książek, bądź ich fragmentów, mogących wzbudzić żywe zainteresowanie przeciętnego typowego ucznia, związanych przeważnie ściśle z wyznaczonym na daną klasę materjałem naukowym z różnych przedmiotów i umożliwiających wskutek tego wyczerpanie względnie pogłębienie przepisanego materjału naukowego, książek, których uczniowie nie znają nawet w wyjątkach z podręczników szkolnych i które nie są wymienione konkretnie, t. j. z tytułami, w materjale nauczania. Tak pojęta lektura uzupełniająca obowiązuje wszystkich uczniów w danej klasie przynajmniej co do ilości książek, które każdy uczeń musi przeczytać. Kwestja natomiast, czy wszyscy uczniowie pewnej klasy mają czytać te same książki, czy też należy je różniczkować według grup czy nawet poszczególnych uczniów, pozostaje otwarta, t. j. każda Rada Pedagogiczna może zająć tutaj czy to w odniesieniu do wszystkich czy niektórych przedmiotów takie lub inne stanowisko.

Z całym naciskiem należy podkreślić, że zorganizowana obowiązkowa lektura uzupełniająca nie stanowi całej lektury ucznia, że każdy wychowanek, szczególnie starszych klas, może i powinien zaspokajać swe szczególne zainteresowanie lekturą nadobowiązkową, pozostającą także pod niejaką opieką szkoły, której jednak nie można ani nie trzeba ściśle organizować. Obawa zatem, że nałożenie na uczniów obowiązku przeczytania pewnej ilości dokładnie określonych książek, zamiast wywołać zamierzony skutek, t. j. rozbudzić zamiłowanie do czytelnictwa, może spowodować skutek wręcz odwrotny, t. j. zniechęcić ich do czytania, ponieważ młodzież naogół niechętnie wykonywa wyraźnie obowiązkowe prace, musi okazać się płonną wobec skromnego wymiaru obowiązkowej lektury uzupełniającej i dużej swobody korzystania z innych książek według zupełnie swobodnego wyboru ucznia. Zasadę obowiązkowości wprowadzić jednak należało, ponieważ sam program przewiduje w wielu wypadkach niedwuznacznie lekturę obowiązkową, z drugiej zaś strony lektura, wiążąc się ściśle z materjałem nauczania, umożliwia istotne i pełne wyczerpanie programu.

Obowiązkowość ta, jak wzmiankowano o tem wyżej, odnosi się w każdym razie do ilości książek, nie krępuje natomiast uczącego, jeżeli idzie o ich jakość. Za ewentualnem zróżniczkowaniem lektury według grup uczniów przemawia wzgląd na uszanowanie indywidualności osobników, objętych jedną grupą klasową, przeciw — pewne względy praktyczne, znaczne trudności w organizowaniu i egzekwowaniu tak pojętej lektury.

Lekturę uzupełniającą określa się jako pracę domową. Przy niewątpliwem przeładowaniu programów przynajmniej niektórych przedmiotów, wobec wcale częstego przepadania godzin a nawet całych dni w codziennej praktyce, nie byłoby poprostu czasu na nie w szkolnych godzinach. Oczywiście pewne wprowadzenie w lekturę uzupełniającą może a nawet powinno się odbyć w godzinach normalnej pracy szkolnej. Poza jednak ubocznemi bądź co bądź względami na brak czasu w rannych godzinach, przesunięcie lektury uzupełniającej na godziny pracy domowej znajduje i inne poważniejsze uzasadnienie. Praca domowa ucznia może i musi być bardziej samodzielna, niż praca w szkole. Wprawdzie i na zwykłej godzinie szkolnej spotykamy się, a przynajmniej powinniśmy się spotykać z samodzielną pracą uczniów, wprawdzie i tutaj uczniowie, opierając się na wiedzy dotychczas zdobytej, rozwiązują jakieś nowe zagadnienia, ale samodzielność pracy poszczególnych uczniów ogranicza bardzo z jednej strony okoliczność, że zespołowo pracuje cała klasa, więc zastęp, wśród którego znajdują się jednostki o różnych uzdolnieniach i zamiłowaniach, z drugiej strony pracą kieruje nauczyciel, który choćby nawet był zwolennikiem teorji wartości kształcącej błędu, nie pozwoli na nadmierne błąkanie się po manowcach błędnego, niewiodącego do celu rozumowania, lecz stara się przez odpowiednie pytania prowadzić uczniów prostą drogą do celu. Inaczej przedstawia się sprawa

*) Artykuł ten oparty jest na materjale, przedyskutowanym na zjazdach kierowników Ognisk Metodycznych (w styczniu r. b.) oraz Dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących (w kwietniu r. b.)

przy pracy domowej, kiedy uczeń zostaje sam na sam z książką. I tu przecież musi on coś zrozumieć, związać treść książki ze swojem dotychczasowem doświadczeniem, dojść do pewnych uogólnień, wnioskować i kombinować, ale robi to bez porównania bardziej samodzielnie, niż w klasie, bo brak zespołu ludzkiego, wywierającego nieraz w pracy myślenia i dociekania jednostki pewien wpływ, i co najważniejsze, brak nauczyciela, który chroni przed błędem, prostuje ścieżki rozumowania.

Obowiązujący w gimnazjum nowego typu program przewiduje lekturę uzupełniającą w języku polskim, w językach obcych, w historji, geografji, przyrodzie żywej i martwej. Oczywiście w zależności od przedmiotu różniczkuje się charakter i rola, a nawet sam cel lektury.

Największą rolę odgrywa lektura uzupełniająca w języku polskim. Jest to zresztą jedyny przedmiot, w którym i w dawniej obowiązującym programie ta lektura istniała. Ogólny cel, t. j. wytworzenie silnego zamiłowania czytelnictwa zaznacza się w języku ojczystym wyjątkowo wyraźnie. Na lekturę w tym przedmiocie składają się przedewszystkiem w przeciwstawieniu do innych działów wiedzy dzieła z zakresu literatury pięknej, podczas gdy dziełka z literatury popularno-naukowej, tak ważne w innych przedmiotach, tutaj mają mniejsze znaczenie. Związek z materjałem nauczania nie jest tutaj tak ścisły jak gdzieindziej, zresztą sam program przewiduje obok dzieł, które okazują kulturę epoki, stanowiącej ośrodek nauczania w danej klasie, lekturę dziełek niezwiązanych z tą epoką, lecz zaspokajających w szerokim zakresie typowe zainteresowania młodzieży w pewnej fazie rozwoju psychicznego. Ze względu na to, że właśnie lektura w języku ojczystym może wywołać najżywsze zainteresowanie, wyzwala najwięcej wartości wychowawczych, może mieć silny wpływ na tworzenie się poglądu na świat i moralnej postawy wobec życia, należałoby wprowadzić ją w obfitszym wymiarze, niż w innych przedmiotach. Za jakościowem różniczkowaniem lektury przemawiałyby te same względy, które zalecają większą jej obfitość, konieczność jednak różniczkowania osłabia okoliczność, że typowo przynajmniej różniczkują ją już same wymogi programu.

W językach obcych lektury szkolne i domowe zlewają się niejako ze sobą. Program wymaga wyraźnie, by lektura domowa była łatwiejsza od szkolnej. Dominującym celem lektury będzie tu niewątpliwie nietyle rozbudzenie zamiłowania czytelnictwa wogóle, nietyle nawet wniknięcie w kulturze narodu, którego język uczeń w szkole poznaje, choć i do tego zmierza nauka języka obcego, ile raczej opanowanie samego języka, co nie jest rzeczą łatwą, kiedy zaczyna się praca nad językiem dopiero w 13 roku życia. Obowiązkowość lektury w kl. III i IV zaznacza wyraźnie program. Trudniej rozstrzygnąć sprawę różniczkowania treści. Jeżeli idzie o opanowanie języka, treść jest do pewnego stopnia obojętna, lektura niezrócznikowana doprowadziłaby również do tego celu. Program wymaga jednak wyraźnie indywidualizowania, uwzględnienia osobistych zainteresowań ucznia. Rodzi się wątpliwość, czy uczniowie, nawet silniej od przeciętnych zaawansowani w języku obcym, nie będą woleli zaspokajać szczególnych swych zainteresowań w naprzód dostępnym im języku ojczystym. Ostatecznie możnaby sprawę rozstrzygnąć połowicznie: część lektury zróżniczkować, część pozostawić niezróczniczkowaną.

Jeżeli idzie o historję, związek lektury uzupełniającej z materjałem nauczania jest bardzo ścisły. Wyraźnie określonym jej celem staje się pogłębienie i uzupełnienie wiadomości z historji, szczególnie w zakresie historji kultury. Lektura w kl. II, III i IV jest obowiązkową, w kl. I program dopuszcza nadobowiązkową. Wychodzi się tu prawdopodobnie z założenia, że samodzielna lektura historyczna przerasta siły przeciętnego ucznia w kl. I, który wogóle zaczął uczyć się historji jako osobnego przedmiotu dopiero w V klasie szkoły powszechnej. Zostawia się ją więc na tym poziomie tylko uczniom zdolniejszym, a wciąga się całą młodzież do samodzielnej pracy dopiero począwszy od klasy II. W programie niema wskazówek co do kwestji jakościowego różniczkowania czy nieróżniczkowania obowiązkowej lektury. Ponieważ jednak wyraźnie przewiduje się, że nauczyciel historji winien wskazywać uczniom obok lektury obowiązkowej także nadobowiązkową (oczywiście zindywidualizowaną, zależną od zainteresowań uczniów), a wymiar obowiązkowy jest bardzo szczupły, bo obejmuje tylko po jednej łatwej monografji w kl. II, III i IV, można tu przyjąć formę niezróczniczkowanej lektury.

W geografji wysuwa się na plan pierwszy nadobowiązkową lekturę podróżniczą i geograficzną, która ma służyć do opracowywania wybranych zagadnień lub zbiorowych klasowych wypracowań. Dopuszczalne jest jednak, jak widać z dalszych wzmianek w ustępie programu, poświęconym lekturze, także lektury obowiązkowe. Ze względu na charakter przedmiotu, regjonalne zróżniczkowanie krain i krajów w tym przedmiocie bardziej, niż w innych, wskazane byłoby różniczkowanie nawet obowiązkowej lektury. Nie można jednak wykluczyć i lektury równym frontem, skoro i program poleca zaopatrywanie bibljotek w znaczniejszą liczbę egzemplarzy tych samych dzieł, by wszyscy uczniowie mogli w krótkim czasie n. p. w ciągu tygodnia dane książki przeczytać.

Program nauki przyrody przewiduje wyraźnie obok nadobowiązkowej lektury, uwzględniającej indywidualne zamiłowania uczniów, także lekturę obowiązkową. Cel lektury przyrodniczej jest jasno określony jako dążność do wzbudzenia zainteresowania życiem roślin i zwierząt. Tematy również dokładnie określone. Ze względu na bogactwo przejawów życia w przyrodzie pewne zróżniczkowanie jakościowe obowiązkowej lektury byłoby bardzo pożądane.

Program fizyki przewiduje tylko lekturę nadobowiązkową, popularno-naukową i to wycho-

dzącą poza ramy obowiązującego w szkole materjału. Dla stworzenia jednak pewnej przeciwwagi lektury humanistycznej wprowadzenie kilku dziełek z zakresu fizyki i chemji do lektury obowiązkowej, jakkolwiek formalnie sprzeczne z programem, nie naruszy chyba jego tendencyj i nie wypaczy jego ducha.

Jeżeli mowa o obowiązkowej lekturze i jeżeli przyjmujemy, że skoro szkoła nie wykona tej lektury, nie wyczerpie obowiązującego programu nauczania, z konieczności nasuwa się zagadnienie egzekutywy. Nie można tu stosować żadnego szablonu. Jak rola i charakter lektury w poszczególnych przedmiotach różni się bardzo, taksamo różną będzie egzekutywa. Ale należałoby zwrócić uwagę, na to, że o ile trudno żywić obawy, by sama obowiązkowość mogła odepchnąć młodzież od czytania, o tyle niebezpieczeństwo to istnieje, o ile stosowana egzekutywa byłaby mechaniczna i bezduszna. Przedewszystkiem trzeba przestrzec przed zmuszaniem uczniów do pisemnego streszczania przeczytanych książek, jakkolwiek znowu ekonomiczna i łatwa droga pisemnego sprawozdania może się okazać bardzo pożyteczną, jeżeli przybierze formę np. klasowego wypracowania.

Przechodząc od teoretycznych rozważań charakteru i roli lektury uzupełniającej do zagadnień praktycznych, spotkamy się z zagadnieniem organizacji lektury w obrębie jednego przedmiotu i z trudniejszym problemem organizacji lektury w obrębie wszystkich przedmiotów, posługujących się tą formą pracy, w danej klasie.

Pierwsza sprowadza się właściwie do zasobności bibljoteki szkolnej. Jeżeli dział przedmiotowy może się wykazać odpowiednią ilością egzemplarzy tych dzieł, które nauczyciel wyznaczył na lekturę uzupełniającą, właściwie niema zagadnienia. W przeciwnym razie, jeżeli szybkie uzupełnienie bibljoteki nie jest możliwe, pozostaje droga wzajemnego wspierania się szkół książkami, jeżeli w danej miejscowości istnieje kilka szkół, lub mobilizowanie potrzebnych książek na czas potrzeby z bibljotek publicznych. Sprawę odpowiednio szybkiego i sprawnego krążenia książek od ucznia do ucznia, co umożliwi ukończenie lektury całej klasy w ściśle określonym czasie, można z powodzeniem przekazać żywotnemu samorządowi klasowemu, uzyskując w ten sposób dodatkowo korzyść wychowawczą przez stworzenie konkretnej, oczywiście pożytecznej agendy w samorządowem życiu młodzieży.

Daleko jednak większe znaczenie z punktu widzenia normalnej, uporządkowanej pracy szkolnej posiada zagadnienie organizacji całej obowiązkowej lektury uzupełniającej w danej klasie. Gdyby nie ująć tego zgóry wysiłkiem całej Rady Pedagogicznej, lecz zostawić wybór książek, określenie ich ilości i wyznaczenie czasu na czytanie każdej z nich przez uczniów poszczególnym nauczycielom-fachowcom, powstałby niewątpliwie nieopisany chaos. Niektórzy nauczyciele mogliby wyznaczyć zbyt obfitą lekturę ze swego przedmiotu, inni zbyt małą lub zgoła żadnej, gdyby spostrzegli, że uczniowie nawet bez lektury z ich przedmiotu, uginają się pod ciężarem lektury, wyznaczonej przez kolegów; w jednych miesiącach uczniowie czytaliby dużo, a temsamem nie dokładnie, podczas gdy w innych miesiącach powstawałaby niepotrzebna pustka. W takich warunkach nietylko korzyść z całej lektury stanęłaby pod poważnym znakiem zapytania, ale nawet mogłyby wyniknąć poważne szkody natury wychowawczej.

Praktyczną próbę rozwiązania tego zagadnienia podjęli kierownicy krakowskich ognisk metodycznych. Postawili sobie następujące pytania:

1) Ile książek z każdego przedmiotu z osobna może przeczytać uczeń, by ich suma nie przeciążała ucznia i umożliwiła racjonalną kontrolę lektury przez nauczyciela?

2) Jakie książki nadają się w warunkach krakowskich przedewszystkiem do tego, by je wybrać na obowiązkową lekturę uzupełniającą?

3) Jak ustalić t e r m i n y u k o ń c z e n i a lektury każdej książki przez uczniów, by rozłożyć prace równomiernie na cały rok szkolny i uszanować potrzeby poszczególnych przedmiotów (związek z materjałem nauczania)?

Owocem tej pracy, która wymagała wielu ofiar z partykularnych interesów w imię dobra całości, są poniżej reprodukowane tabele (patrz str. 141 i 142).

Opracowano, jak widać, przykładowo tylko lekturę klasy I i III. Wszystkie wymienione książki uważa się za lekturę obowiązkową i prowadzoną równym frontem. Wyszczególnione w tabeli książki stanowią m a x i m u m dla uczniów danej klasy, przyczem, zastanawiając się nad podanym przykładem, należy brać pod uwagę nie tylko ilość książek, ale także ich wymiary. Tabele te stanowią j e d n ą m o ż l i w o ś ć rozwiązania zagadnienia lektury uzupełniającej. Dosłowne jej kopjowanie bez uwzględnienia warunków lokalnych i szczególnych zainteresowań uczniów nie jest wskazane, ani nawet dopuszczalne. Pokazano tu tylko metodę pracy, przy pomocy której każda Rada Pedagogiczna rozwiąże to zagadnienie dla siebie.

W ł a d y s ł a w B r y d a.

Przykłady organizacyjnego rozwiązania wycieczek programowych na jeden rok szkolny na terenie Krakowa.

W klasie I.

Miesiąc	L. porz.	Objekt wycieczki	Przedmioty	Cel dydaktyczny	Czas trwania
Wrzesień	1.	Krzemionki (albo Witkowice, albo Wola Duchacka)	geografja,	Zmiany krajobrazowe w epokach geologicznych na terenie Polski	$\frac{1}{2}$ dnia
	2.	Pole — Las Wolski	przyrodoznawstwo, ćwiczenia cielesne, zajęcia praktyczne	Szkodniki, zetknięcie z przyrodą: las, pole; materjał drzewny; biwakowanie, gotowanie, gry terenowe.	1 dzień
	3.	Zakład Lubomirskich albo najbliższe ok. Krakowa	przyrodoznawstwo	Pasieka, sad, szkodniki.	3 godz. lekc.
Październik	4.	Kopiec Kościuszki	geografja ćwiczenia cielesne	Przewodnie formy terenowe; ćwicz. wzrokowe, spostrzeganie	4—5 godz. popoł.
	5.	Muzeum Czartoryskich	język polski historja	Egipt	2 godz. lekc.
Listopad	6.	Warsztaty mechaniczne (stolarski)	język polski zajęcia praktyczne (chłopców)	Ćwiczenia słownikowe, praca stolarska	2 godz. lekc.
	7.	Stary Kraków	geografja	Osadnictwo na ziemiach Polski	1—2 godz. lekc.
Grudzień	8.	Muzeum Przemysłowe (warsztaty tkackie i stolar.)	zajęcia praktyczne (dziewcząt) język polski	Praca tkacka, stolarska; ćwiczenia słownikowe	2 godz. lekc.
Kwiecień	9.	Bronowice (lub Tonie)	geografja rysunki	Topografja osiedla wiejskiego, etnografja, zapoznanie się z motywami ludowemi	$\frac{1}{2}$ dnia niedz. rano
	10.	Lasek Wolski	przyrodoznawstwo rysunki ćwiczenia cielesne	Zwierzyniec; obserwowanie żywych zwierząt; odnajdywanie drogi w lesie	1 dzień
Maj	11.	Stawki nad Wisłą	przyrodoznawstwo	Zwierzęta wodne, plankton,	$\frac{1}{2}$ dnia
	12.	Muzeum Czartoryskich	język polski historja	Grecja, Rzym	2 godz. lekc.

UWAGI: do wycieczki 2. Obecność naucz. zajęć prakt. niekonieczna. — Do wycieczki 5. Obecność polonisty nie jest konieczna. — Do wycieczki 12. Obecność polonisty nie jest konieczna.

W klasie II.

Miesiąc	L. porz.	Objekt wycieczki	Przedmioty	Cel dydaktyczny	Czas trwania
Wrzesień	1.	Ojców — Pieskowa Skała	geografja historja ćwiczenia cielesne	Wyżyna małopolska; zamki; biwakowanie, kompas, szkice topograficzne, łatwe mapy, gry, orjentacja w mapie	2 dni
	2.	Nad staw	przyrodoznawstwo	Roślinność, próba oznaczania roślin	$\frac{1}{2}$ dnia
Październik	3.	Wola Justowska	przyrodoznawstwo ćwiczenia cielesne	Las: grzyby, mchy, porosty, paproć; oznaczanie stanowiska na mapie	1 dzień
	4.	Fabryka drutu Podgórze	zajęcia praktyczne	Zapoznanie z materjałem	4 godz. lekc.
Listopad	5.	Instytut czystości	zaj. prakt. (dziew.)	Odczyszczanie, odnawianie	2 godz. lekc.
Grudzień	6.	Wawel	historja	Wawel średniowieczny	3 godz. lekc.
Styczeń	5a	Mechaniczna pracownia ślusarska	zaj. prakt. (chłopcy)	Praca ślusarska	2 godz. lekc.
	7.	Drukarnia	język polski	Ćwiczenia słownikowe	2 godz. pop.
Luty	8.	Kościół Marjacki	język polski historja	Styl; dzieła sztuki	2 godz. lekc.
Marzec	9.	Bibljoteka Jagiellońska	język polski rysunki	Styl; zbiory	3 godz. lekc.
Kwiecień lub Maj	10.	Wawel (Zamek)	język polski historja	Pałac królewski — renesans	3 godz. lekc.
	11.	Sad	przyrodoznawstwo	Sad w porze kwitnienia	$\frac{1}{2}$ dnia
Czerwiec	12.	Las	przyrodoznawstwo rysunki	Drzewa, gospodarka w lesie, zboża, rysunek poobserwacyjny (typy drzew)	1 dzień

UWAGA: do wycieczki 1. Obecność historyka nie jest konieczna.

W klasie III.

Miesiąc	L. porz.	Objekt wycieczki	Przedmioty	Cel dydaktyczny	Czas trwania
Wrzesień	1.	Ogród botaniczny	geografja	Dział egzotyczny	2 godz. lekc.
	2.	Za miasto — nieokr.	ćwiczenia cielesne	Wycieczka terenowa	1 dzień
Październik	3.	Muzeum Etnograficzne	geografja język polski	Dział egzotyczny ćwiczenia słownikowe;	3 godz. lekc.
	4.	Szlifiernia	zaj. prakt. (chłopcy)		2 godz. lekc.
	4 a.	Dom pracy (Piekarska 8)	zaj. prak. (dziewcz.)		4 godz. lekc.
Listopad	5.	Muzeum Czapskich	historja	Dział portretów	2 godz. lekc.
	6.	Fabryka sztucznego lodu (ul. św. Gertrudy)	fizyka	Fabrykacja lodu	2 godz. lekc.
Grudzień	7.	Muzeum Narodowe	język polski historja	Obrazy Matejki; pamiątki po Kościuszce	3 godz. lekc.
Styczeń	8.	Bielany — wodociągi	fizyka ćwiczenia cielesne	Instalacja wodociągowa; sport, marsz	$\frac{1}{2}$ dnia
Marzec	9.	Zabłocie — huta szkła	chemja zajęcia praktyczne	Fabrykacja szkła obróbka szkła	3 godz. pop.
Kwiecień	10.	Wystawy aktualne	rysunki	(np. przemysł artystyczny)	2 godz. pop.
Maj	11.	Muzeum Narodowe	historja	sztuka polska	3 godz. lekc.
	12.	Kościoły krakowskie	rysunki	styl	2 godz. pop.
Czerwiec	13.	Gazownia	chemja	Wytwarzanie gazu	4 godz. lekc.

Przykład ilościowego i jakościowego rozwiązania lektury uzupełniającej w zakresie wszystkich przedmiotów dla jednego ucznia w warunkach szkół krakowskich.

W klasie I.

Miesiąc	Język polski	Historja	Geografja	Przyrodoznawstwo
Wrzesień	Prus Z legend dawnego Egiptu			
Październik	Curwood Łowcy wilków			Adolph 1. Dzień w mrowisku 2. Swiat mrówek
Listopad	Kingsley Heroje			
Grudzień				Siedlecki Skarby wód (fragmenty)
Styczeń		Parker Złoty wiek Peryklesa (Olimpijczyk)	Morcinek O śląskim Beskidzie	
Luty	Szelburg-Zarembina Dom wielki jak świat		Udziela Krakowiacy	
Marzec	Sienkiewicz Quo vadis			Strycharski Z życia zwierząt i ptaków
Kwiecień				Sokołowski Wędrówki ptaków
Maj	Rodziewiczówna Lato leśnych ludzi			
Czerwiec				

W klasie III.

Miesiąc	Język polski	Historja	Geografja	Fizyka i chemja	Języki obce nowożytne	
					francuski	niemiecki
Wrzesień	Żeromski Siłaczka					
Październik	Żeromski Doktor Piotr		Centkiewicz Wyspa mgieł i wichrów			
Listopad			Szafer U progu Sahary	Gumiński Pogoda		
Grudzień	Sienkiewicz Legjony		Szwejcer Wśród czarnych na równiku			Tetzner Der Fussball
Styczeń		Askenazy Książę Józef (wybrane ustępy)		Burdecki Lot w stratosferę		
Luty	Piłsudski Moje pierwsze boje				Daudet La belle Nivernaise	Hansen Chauffeur Weber und sein Freund
Marzec	Conrad Książę Roman			Harabaszewski Woda		
Kwiecień		Piłsudski 22/I. 1863 r.	Ostrowski Brazylja			
Maj	Orzeszkowa Gloria victis			Harabaszewski Węgiel w przyrodzie i technice		
Czerwiec					Cazin Děcadi	

Egzamin wstępny do pierwszej klasy gimnazjum*).

Egzamin wstępny do kl. I gimnazjalnej jest bardzo ważnym momentem społecznym, niezawsze niestety docenianym i właściwie wyzyskiwanym. Przeprowadza się tu po raz pierwszy selekcję w stosunku do dzieci, w zależności od ich uzdolnień i przygotowania do dalszej nauki. Należy zrobić wszystko, co w naszej mocy, ażeby ta selekcja wypadła jaknajbardziej racjonalnie, uczciwie i sprawiedliwie. Nie wszędzie jednak są potemu odpowiednie warunki. Zdarza się poprostu lekceważenie tego tak ważnego momentu. To lekceważenie przejawia się nawet formalnie np. w postaci bardzo nieporządnie prowadzonych protokołów egzaminacyjnych, albo też w wyrzucaniu tak ważnych dokumentów egzaminacyjnych, jak prace piśmienne uczniów (powinny być one przechowywane przez cały czas pobytu ucznia w szkole).

Skoro już mowa o lekceważeniu, należy też zwrócić uwagę na częste zapominanie egzaminatorów o istnieniu Statutu gimnazjum (patrz „Dzien. Urzędowy" K. O. S. K. z dn. 30. XI. 32 r. Nr. 12), który ścisłą selekcję przy egzaminie wstępnym wyraźnie przewiduje i niektóre szczegóły egzaminu jasno określa. Były szkoły, gdzie popełniono szereg nieformalności, jako to: nie liczono się z koniecznością przeprowadzenia dwojakiego egzaminu skróconego, dla dzieci, mających świadectwo z 6 klas szkoły powszechnej, i pełnego, dla dzieci bez tego świadectwa (patrz § 65, 66, 67 Statutu). Zdarzały się wypadki przyjęcia do I kl. gimnazjum dzieci na podstawie ich egzaminu do kl. I, odbytego przed rokiem, choć potem przez rok nie uczyły się wcale (patrz § 71). Wreszcie niektóre Komisje Egzaminacyjne zbyt pochopnie puszczały do gimnazjum dzieci, które otrzymały ocenę niedostateczną z jednego przedmiotu, a z innych zdawały też mniej lub bardziej słabo, wbrew wyraźnej wskazówce § 68-go Statutu.

Liczba dzieci, które egzaminu w roku zeszłym nie zdały, była bardzo różna, zależnie od miejscowości oraz gimnazjum, i wahała się od 0 procent do 40 procent. Do klasy I dostało się stosunkowo dużo uczniów i uczenic niedość rozwiniętych i niewystarczająco przygotowanych, co grozi obniżeniem poziomem nauki w gimnazjach. Selekcja zatem nie została właściwie przeprowadzona! Jak temu zaradzić na przyszłość?

Nie ulega wątpliwości, że przy wszelkich egzaminach może zdarzyć się niekiedy pomyłka, chodzi jednak o to, ażeby możliwość pomyłek i niespodzianek ograniczyć do minimum. Stanie się to dopiero wówczas, gdy wszystkie zainteresowane czynniki zdobędą się na najbardziej rzetelny wysiłek, ażeby zapewnić w przeprowadzeniu egzaminu bezstronność, możliwie swobodną at-

*) Referat ten był wygłoszony na dorocznym zjeździe Dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących w kwietniu r. b.

mosferę, jak najdokładniejsze i jak nawłaściwsze sprawdzanie wiadomości młodzieży. W ubiegłym roku szkolnym nie wszędzie o tem pamiętano. Zdarzył się szereg nieporozumień zarówno ze strony gimnazjum, jak i ze strony szkoły powszechnej.

Ze strony szkoły powsz. należy podkreślić, jako nieporozumienia, pewne momenty przygotowawcze. A więc w niektórych miejscowościach część dzieci, mających zdawać egzamin, była w pośpiechu intensywnie douczana w ciągu ostatnich kilku tygodni (6—8) za pomocą korepetycyj. Nauczycielstwo szkół powszechnych bądź tolerowało ten stan rzeczy, bądź też samo udzielało tych korepetycyj swoim uczniom. Wywołało to oczywiście nastrój niewłaściwy, a skutki okazały się zupełnie złe. Niektóre dzieci, świeżo naszpikowane różnemi wiadomościami, zdały wprawdzie egzamin do kl. I, ale już po wakacjach niewiele z tej pośpiesznie przyswojonej wiedzy pamiętały i nie mogły dać sobie rady w gimnazjum. Nastrój niepokoju i obawy z jednej strony, a z drugiej wytwarzanie wśród dzieci przekonania, że zdanie lub niezdanie jest nie tyle skutkiem przygotowania, ile dziełem przypadku lub sprytu, były zapewne powodowane wpływami domu. Wychowawcy jednak w szkołach powszechnych może zbyt mało przeciwdziałali tym nastrojom. Zdarzały się tu i ówdzie smutne objawy, że dzieci przynosiły ze sobą na egzamin piśmienny opracowania zadań na różne tematy i usiłowały w sposób zupełnie zorganizowany oszukać egzaminatorów. Jest to sprawa przykra. Nie można pozwolić, aby dzieci wzrastały w przekonaniu, że kręte drogi najlepiej prowadzą do celu. To też nieuczciwość należy tępić z całą stanowczością.

Ze strony gimnazjalnych Komisyj Egzaminacyjnych zdarzały się znów inne niedociągnięcia. Przedewszystkiem trzeba podkreślić jedno zasadnicze, a niezmiernie szkodliwe nieporozumienie, które zjawia się w życiu szkoły nietylko przy egzaminach wstępnych. Jest to przekonanie niektórych nauczycieli, w tym wypadku członków Komisyj Egzaminacyjnych, że albo dba się o selekcję i uczciwe przeprowadzenie egzaminu, a wtedy egzamin należy traktować surowo i bezwzględnie, w nastroju uroczystym i groźnym, albo też, jeżeli dąży się do atmosfery na egzaminie możliwie swobodnej i okazuje życzliwość zdającym dzieciom, to na wszelkie niedociągnięcia trzeba patrzyć przez palce. Prowadziło to w tym ostatnim wypadku do niedokładności w egzaminowniu, a w pierwszym do niepotrzebnego zastraszania dziatwy. Zeszłoroczny system komisyjnego przeprowadzenia egzaminu zmierzał właśnie do tego, ażeby dzieci, połączone w jednolite mniej więcej grupy, czuły się swobodniej przy wypowiedziach, a znów egzaminatorzy, słuchając odpowiedzi ze wszystkich przedmiotów, mogli sobie wytworzyć pełniejszy obraz inteligencji i wiedzy dziecka. W wielu gimnazjach ten system został uznany za „możliwie najlepszy“. Gdzieniegdzie został jednak zupełnie fałszywie zinterpretowany i wykonany. Zdarzały się uroczyste inscenizacje, budzące grozę, a i sama technika egzaminu bywała niewłaściwa, np. paru członków Komisji pytało naraz paru zdających, co wywoływało chaos, albo — naodwrót — z każdej grupy powoływano do zdawania po jednem dziecku i przetrzymywano bez końca, pytając ze wszystkich przedmiotów pokolei i bez przerwy.

Dość często Komisje Egzaminacyjne nie umiały uchwycić właściwego tempa: egzamin odbywał się zbyt pośpiesznie i nerwowo, bez chwili wytchnienia, albo też ciągnął się zbyt długo i był niezmiernie nużący. Należy tu na jeden szczegół zwrócić uwagę: w niektórych szkołach zdające dzieci bez końca, całemi godzinami (bez jedzenia) wyczekiwały na swoją kolej. Jak się zdaje, wynikało to rzadko z wadliwego rozkładu grup, częściej było poprostu wynikiem nieuwagi dzieci lub ich zdenerwowania, powodującego zjawianie się w szkole (lub pod szkołą) na długo przed wyznaczoną godziną. Należałoby dołożyć starań, ażeby takie objawy miejsca nie miały.

Obok techniki egzaminu, ważne jest przygotowanie samej Komisji Egzaminacyjnej. Delegaci szkolnictwa powszechnego, obecni przy egzaminach, przeważnie stwierdzali takie, czy inne braki w rozumieniu programów szkoły powszechnej. Czasami egzaminatorzy zadawali pytania, nie licząc się z zakresem przerobionego materjału. Nie pamiętali zwłaszcza, że obowiązują tu przedewszystkiem wyniki, przewidziane w programie. Częściej nie liczyli się zupełnie z metodami nauczania w szkole powszechnej i nie wiedzieli, jakich pomocy naukowych można i należy używać. Pytano niekiedy zbyt werbalnie, bez wprowadzenia w temat itd.

Z drugiej strony należy stwierdzić, że tylko w rzadkich wypadkach dzieci ze szkół powszechnych były na zupełnie właściwym poziomie wiedzy i inteligencji. Przeważnie zauważono znaczne braki, które wystąpiły podczas egzaminu wstępnego, a potwierdziły się w całej pełni w I-szych klasach gimnazjalnych, powodując ogromne trudności w utrzymaniu tych klas na właściwym poziomie, jakiego wymaga program. Braki, które powtarzają się najczęściej, są następujące: w zakresie języka polskiego poważna nieznajomość gramatyki, słaba ortografja, nieumiejętność wypowiedzenia się; w zakresie matematyki: kucie napamięć formułek bez zrozumienia istoty rzeczy itd. Ogólnie biorąc, trudno jeszcze doprowadzić dzieci w I klasie gimnazjalnej do samodzielnego myślenia. Zbyt często są przyzwyczajone do odpowiedzi szybkich, a nieprzemyślanych, do bezmyślnego „wyrywania się“ w dyskusji, bez żadnej dbałości o jakąś ścisłość wyrażeń itp.

A przecież nie można pozwolić na obniżanie poziomu I klasy gimnazjalnej (co się już niekiedy spotyka) i traktowanie uczniów, jak małe dzieci z dawnej I-szej klasy. Wymagania muszą być zgodne z programem i wiekiem młodzieży.

Zachodzi tu jednak bardzo ważna i trudna sprawa w związku z dziećmi, pochodzącemi ze szkół wiejskich. Te były wszędzie najgorzej przygotowane, co jest zupełnie zrozumiałe. Wyniki egzaminu tych dzieci, częstokroć bardzo słabe, nie zawsze odzwierciedlały istotną wartość kandydatów.

Braki ich wiedzy podczas egzaminu, niedociągnięcia w wyrażaniu się, nieśmiałość lub nawet zastraszenie może powodować zupełnie mylne wyobrażenie o ich inteligencji. Dlatego z dzieci wiejskich należy tworzyć przy egzaminie odrębne grupy oraz traktować je specjalnie i oceniać łagodniej, starając się dotrzeć do rdzenia inteligencji istotnej, a nie słownej. W dalszym ciągu, w razie potrzeby i odpowiednich warunków, można nawet tworzyć odrębne oddziały kl. I dla dzieci ze szkół wiejskich, ażeby je w odpowiedni sposób podciągnąć. Specjalne metody pracy niekiedy bardzo szybko równają taką klasę z innemi, zrazu znacznie lepszemi.

Wszystkie powyższe niedociągnięcia i braki, zaznaczające się przy egzaminie wstępnym do kl. I gimnazjalnej, nie były bynajmniej zjawiskiem ogólnem. Wiadomo, że nauczyciele szkół powszechnych pracują w ogromnie trudnych warunkach z powodu wielkiej ilości dzieci w klasach, często przy braku pomocy naukowych itd. Wiadomo też ,że nauczyciele gimnazjów przeprowadzają egzamin wstępny w okresie największego zmęczenia i często dla bardzo wielkiej ilości dzieci, co utrudnia orjentację. Trzeba sobie jednak dokładnie zdać sprawę ze wszystkich możliwych niedociągnięć, ażeby pracować nad zaradzeniem złu. Chodzi o to, ażeby pracować wspólnie. Konieczne jest większe zbliżenie między szkołą powszechną a gimnazjum, bliższe porozumienie wzajemne między nauczycielstwem szkół powszechnych i średnich, wniknięcie nawzajem w swoje metody pracy, wymagania itd. Ważnym momentem tego zbliżenia jest obecność przedstawicieli szkolnictwa powszechnego podczas egzaminu. To jednak nie wystarcza. Trzeba dążyć do zetknięcia się w ciągu roku przy codziennej pracy, na lekcjach i konferencjach. Wtedy uzyska się właściwą podstawę do porozumienia.

Prócz tego należy pamiętać, że nie wszystkie dzieci, ukończywszy sześć klas szkoły powszechnej, muszą i powinny dostać się do szkoły średniej ogólnokształcącej, a zatem, że przeprowadzenie odpowiedniej selekcji przy opinjowaniu o absolwentach przez szkołę powszechną oraz przy egzaminie wstępnym w gimnazjum jest konieczne.

Dr. Marja Chrzanowska.

Kronika.

Szkolnictwo powszechne.

W drugiej połowie kwietnia i w pierwszej połowie maja Wydział Szkolnictwa Powszechnego Kuratorjum przepracował projekty organizacji publicznych szkół powszechnych i specjalnych na rok szkolny 1936/37 i ustalił potrzeby w tej dziedzinie. Dodatkowe etaty, które Ministerstwo W. R. i O. P. przydzieliło na 1936/37 rok szkolny w liczbie 349, nie pokryją wszystkich koniecznych potrzeb, jakie przedłożyli kierownicy szkół w projektach organizacji szkół.

Na okres feryj letnich został przygotowany projekt kursów i konferencyj dla kierowników i nauczycieli szkół powszechych. Kursy i konferencje uwzględniają takie tematy i zagadnienia, których przerobienie przez nauczycielstwo szkół powszechnych wpłynie na usprawnienie i podniesienie poziomu pracy szkolnej. W związku z opracowaniem przez Ministerstwo W. R. i O. P. programów dla szkół I stopnia zaprojektowano większą ilość konferencyj programowo-metodycznych dla nauczycielstwa tych szkół. Wykaz zaprojektowanych kursów i konferencyj znajduje się w części urzędowej Dziennika Urzędowego.

Rozpatrywano podania kandydatów na Instytut Nauczycielski i Instytut Pedagogiki Specjalnej i przesłano z wnioskami do Ministerstwa W. R. i O. P. Obecnie przystępuje Wydział do rozpatrzenia podań o przyjęcie na Wyższy Kurs Nauczycielski.

W ostatnich dniach miesiąca kwietnia instruktor ministeralny szkół I stopnia p. Litwin zwiedzał szereg szkół w obwodzie koneckim, buskim, mieleckim i bialskim i odbył konferencje z nauczycielstwem szkół niżej zorganizowanych.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące oraz zakłady kształcenia nauczycieli.

W dniach 2-go i 3-go maja odbyła się w Radomiu pod protektoratem Pana Kuratora M. B. Godeckiego podniosła uroczystość dla uczczenia 30-lecia istnienia szkoły średniej, która obecnie jest gimnazjum państwowem im. Tytusa Chałubińskiego, a dawniej była Miejską Szkołą Handlową. Uroczystość połączona była z bardzo licznym zjazdem byłych wychowanków szkoły najrozmaitszych roczników, wśród których na czoło wysuwały się roczniki najdawniejsze, związane czynem i wspomnieniami ze strejkiem szkolnym i narodzinami szkoły polskiej w b. Królestwie Kongresowem. W pierwszym dniu uroczystości po nabożeństwie w kościele OO. Bernardynów, podczas którego piękne i wzruszające kazanie okolicznościowe wygłosił prefekt szkoły ks. Gierycz, nastąpiło odsłonięcie w gmachu szkolnym tablic pamiątkowych ku czci pierwszego dyrektora szkoły, wielce zasłużonego pedagoga i obywatela ś. p. Prospera Jarzyńskiego oraz ucznia dawnej szkoły handlowej ś. p. Stanisława Wernera, który jako uczeń był członkiem bojówki P. P. S. i rozstrzelany został przez moskiewskich zaborców za

udział w zamachu na radomskiego pułkownika żandarmerji, dając w godzinach czynu i w dniach przedśmiertnych dowody wyjątkowego hartu ducha, bohaterstwa i poświęcenia dla Ojczyzny. Odsłonięcia tablic dokonał Kurator M. B. Godecki, wygłaszając jednocześnie przemówienie. Cały ten pierwszy dzień był pozatem poświęcony obradom zjazdowym, na których snuły się wspomnienia „górnej i chmurnej" młodości pierwszych wychowanków nowej polskiej szkoły, oraz zebraniom towarzyskim. W drugim dniu w sali Państwowej Wytwórni Broni odbyło się uroczyste publiczne posiedzenie zjazdu, połączone z oddaniem hołdu poległym w walkach za Ojczyznę b. wychowankom szkoły oraz przemówieniami i częścią koncertową. W imieniu władz szkolnych przemawiał Naczelnik Wydziału Szkół Średnich Włodzimierz Gałecki. Zjazdowi przewodniczył profesor uniwersytetu poznańskiego p. Zaleski, b. wychowanek szkoły. Doskonała organizacja uroczystości jest zasługą dyrektora gimnazjum p. J. Krzymowskiego.

W dniu 16-go maja w II gimnazjum im. Hetmana Tarnowskiego w Tarnowie odbyła się uroczystość dla uczczenia 375-lecia śmierci patrona szkoły, połączona z poświęceniem nowego sztandaru szkolnego. Punktem kulminacyjnym uroczystości była akademja, poświęcona rozpamiętywaniu czynów i zasług hetmana Tarnowskiego, wykonana w całości przez młodzież, oraz wystawa dawnych i nowszych druków, związanych z osobą Jana Tarnowskiego. Władze szkolne reprezentował wizytator Władysław Wierzbicki.

W dniu 4-ego maja rozpoczęły się pisemne egzaminy dojrzałości w seminarjach nauczycielskich, w dniu 13-go maja — w seminarjach ochroniarskich, a w dniu 18-go maja — we wszystkich szkołach średnich ogólnokształcących Okręgu Krakowskiego.

Egzaminy wstępne do pierwszej klasy gimnazjów rozpoczynają się w dniu 22-go czerwca.

Szkolnictwo zawodowe.

Dyrekcje Gimnazjów Kupieckich w Krakowie (Kapucyńska 2) w porozumieniu z Kuratorjum postanowiły w miesiącu maju bieżącego roku udostępnić szerszemu ogółowi m. Krakowa poznanie bezpośrednio tych nowopowstałych uczelni, a to przez organizację niejako publicznych lekcyj najbardziej charakterystycznych dla tego rodzaju szkolnictwa przedmiotów: techniki i organizacji handlu, techniki reklamowej oraz towaroznawstwa. Lekcje takie odbywać się będą w poniedziałki, wtorki i czwartki od godziny 8 do 9 m. 40. Akcja ta ma na celu zainteresowanie przedewszystkiem sfer kupieckich oraz samorządu gospodarczego sprawami kształcenia kupieckiego, jako zupełnie nowemi w naszych stosunkach.

W okresie dłuższej przerwy w lekcjach, na skutek zmiany ustroju roku szkolnego, personel niższych szkół rolniczych żeńskich przeprowadził w terenie szereg kursów dla byłych wychowanek lub członkiń Kół Gospodyń Wiejskich. Kursy były różne: kroju i szycia, gotowania i pieczenia, przeróbki lnu, higjeny i t. p. Okres ich trwania wynosił od 4 do 35 dni. Ogółem przeprowadzono kursów 32 (306 dni), w których wzięło udział 600 kobiet i dziewcząt wiejskich. W okresie tym odbyły się również na terenie szkoły kursy dla członków i przodowników Przysposobienia Rolniczego: — 21 kursów z 529 uczestnikami — 42 dni, kurs bibljotekarski: 1 — 42 uczestników — 4dni, kurs dla instruktorów gospodarstw przykładowych z 19 uczestnikami — 4 dni. Wszystkie kursy organizowane były w porozumieniu i często z udziałem przedstawicieli organizacyj społeczno-rolniczych i młodzieżowych. Ponadto personel pięciu szkół (żeńskich) przeprowadził lustrację 78 gospodarstw byłych wychowanek.

W dniu 27 kwietnia odbyło się posiedzenie Prezydjum Krakowskiego Komitetu do spraw Młodzieży Wiejskiej z udziałem przedstawiciela Kuratorjum. Między innemi poruszona została sprawa współpracy nauczycielstwa szkół rolniczych i powszechnych w Przysposobieniu Rolniczem.

Wizytatorka szkół zawodowych żeńskich brała udział w konferencji wizytatorek i dyrektorek gimnazjów krawieckiego i bieliźniarskiego, zorganizowanej przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w dniach 4, 5 i 6 maja w Warszawie i Łodzi. Tematem obrad były zagadnienia metodyczno - programowe w gimnazjach krawieckich i bieliźniarskich oraz sprawy organizacyjno-wychowawcze.

Wychowanie fizyczne i higjena.

W czasie od 4 do 9 maja b. r. odbył się w Dębicy tygodniowy kurs wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych Obwodu Szkolnego Mieleckiego, w którym wzięło udział 53 osoby. Kurs przeprowadzili instruktorzy Kuratorjum Okr. Szk. Krakowskiego. Kurs ten miał na celu zapoznanie nauczycielstwa za pomocą pokazów z każdego działu ćwiczeń cielesnych ze sposobami realizacji ćwiczeń cielesnych w szkołach powszechnych wszystkich typów i w każdych warunkach ze szczególnem podkreśleniem możliwości w okresie boiskowym na wiosnę i w jesieni.

Zasadniczy postulat higjeny szkolnej, stała opieka lekarska nad młodzieżą szkół powszechnych, spotyka się ostatnio z coraz większem zrozumieniem i pozytywną oceną. To też, mimo trudnych warunków ekonomicznych, sieć szkół, objętych stałą opieką lekarską, zaczyna się stopniowo rozszerzać, przyczem system organizacji opieki oparty jest na dwóch odrębnych koncepcjach. W Województwie Krakowskiem opiekę organizują we własnym zakresie działania samorządy miejskie, zawierając umowę z lekarzami, których jedynem zadaniem jest opieka nad młodzieżą szkół powszechnych danych miast. W ostatnich dniach na tej też zasadzie Zarząd miasta Żywca zdecydował się wprowadzić od przyszłego roku szkolnego stałą opiekę lekarską nad młodzieżą swych szkół po-

wszechnych. W Województwie Kieleckiem natomiast zarysowuje się obecnie odmienny obraz organizacji opieki nad szkołami powszechnemi. Punkt ciężkości przeniesiony ma być na ośrodki zdrowia, a opieką mają być objęte i szkoły wiejskie. Przy wydatnej subwencji Ministerstwa Opieki Społecznej i opodatkowaniu się na ten cel zbiorowych gmin wiejskich ma być utworzona sieć ośrodków zdrowia, których zadaniem, prócz opieki nad matką i dzieckiem, będzie stała opieka nad młodzieżą szkół powszechnych. Lekarze, zajęci w ośrodkach, zobowiązani będą systematycznie odwiedzać szkoły powszechne i badać młodzież szkolną tego rejonu.

W ten sposób paląca sprawa opieki lekarskiej w szkołach powszechnych, nietylko miejskich, lecz i wiejskich, zostanie chociaż częściowo rozwiązana. Narazie oczywiście liczba ośrodków będzie za mała (n. p. w powiecie miechowskim przewidzianych jest 5 punktów), by mogła w zupełności podołać zadaniu, tem niemniej stanowi ogromny postęp i poprawę dotychczasowych stosunków.

Przyrządy do realizacji programu fizyki w kl. IV gimnazjum nowego typu.

Ponieważ gimnazja ogólnokształcące nowego typu stoją wobec konieczności zaopatrzenia się zawczasu w komplety do ćwiczeń oraz przyrządy demonstracyjne, potrzebne do należytej realizacji programu fizyki, podaje się poniżej wykaz niezbędnych przyrządów, który ułatwi Dyrekcjom oraz nauczycielstwu zorjentowanie się w istotnych potrzebach danej szkoły.

Ceny podane mają charakter orjentacyjny.

Na przyrządy do ćwiczeń przewidywać można 948,35 zł za 1 komplet na zespół. Na przyrządy do demonstracyj zaś 2.357,50 zł.

Wykaz nie obejmuje szeregu przyrządów z klasy III (np. wagi), przyrządów pomocniczych (np. statywów), prostych modeli drewnianych (stożek, równoległościan, prostopadłościan), pomocniczych naczyń szklanych (np. flaszka Mariotta), elementów instalacji elektrycznej (bezpieczniki, druty, izolatory, żarówki, oprawki etc.) i temu podobnych. Co się tyczy, ćwiczeń, to przyjąć należy jeden komplet na zespół.

	Ćwiczenia zł. gr.	Demonstracje zł. gr.
Mechanika.		
1. Komplet fizyczny do wyznaczania środka ciężkości	10.—	
2. Trzy rodzaje równowagi		12.—
3. Bryły drewniane, obciążone metalem		35.—
4. Sprężyny z szelkami obc. 500 g.	2.70	
5. Stożek biegnący pod górę		20.—
6. Dynamometry a 7,50, lub 3 w pudełku ze skalą	15.—	
7. Waga sprężynowa obc. 12,5		1.10
8. 2 łódeczki; magnesy		12.—
9. Dźwignie drewniane ze skalą oraz kompl. ciężarków	6.—	
10. Para wag do ważenia listów ze śrubą regul. po		4.80
11. 3 bloki ruchome alum. oraz 1 stały	16.—	
12. Kołowrót różnicowy na statywie		8.—
13. Równia pochyła na śrub. regul.	50.—	
wyk. prostsze	35.	
14. Wielokrążki alum.	18.—	
15. Klin, model z blokami i szalką		25.—
16. Śruba ostrogwintowana		5.75
17. Tablice zastosowania maszyn prostych		7.—
18. Koło Moxwella		40.—
wahadło Oberhecka		27.75
19. Wahadło matematyczne, soczewki mosiężne	5.—	
20. Płytki drewniane o różnej powierzchni do wykazania tarcia	2.70	
21. Łożysko kulkowe		6.—
22. Walec metalowy w ramce z zatyczką		12.—
23. Zespół przyrządów do areodynamiki		
24. Turbina wodna		8.—
25. Koło wodne podsiebierne		11.—
„ „ nadsiebierne		18.50
26. Model maszyny parowej		25.—
27. Młot parowy, tablica		7.50
28. Model silnika spalinowego 4 taktowego		160.—

	Ćwiczenia zł. gr.	Demonstracje zł. gr.
29. Model turbinki parowej		10.—
30. Tablica podwozia		5.—
31. „ samolotu		12.—
32. Model regulatora Wolta		14.—
33. Krzesiwo pneumatyczne		25.—
34. Przyrząd do wyznaczania mechan. równoważnika ciepła	25.—	
35. Przyrząd do dem. ruchu jednostajnego		5.—
36. Metronom		45.—
37. Sekundomierz z podz. 1/10 sek.	41.—	
38. Rynienki drewniane lub spadkownice		150.—
39. Wózek z płytą szklaną	43.—	
40. Spadek ciał w próżni		27.50
41. Pistolet do wykazania rzutu poziomego		21.—
42. Wąż gumowy do wykazywania fal		3.—
43. Sprężyna do fal podłużnych		1.50
44. Kamerton zwykły		1.50
45. Kamerton na rezonatorach		35.—
46. Monohord		54.—
47. Dzwonek w próżni z kloszem		20.—
48. Butla z membraną zamiast dna		2.—
49. Taca do fal na wodzie		7.50
50. Rury do rezonansu (kamerton, wąż gumowy)		22.50
51. Model krtani		17.50
52. „ ucha		37.50
53. Syrena Savarta		12.50
54. Piszczałka		20.—
55 Tuba akustyczna		6.—
56. Tablica instrumentów muzycznych		5.—
57. Listwa, lub pręt z imadłem		18.—
58. Wahadło rezonansowe (3 sztuki)	8.85	

Elektryczność.

	Ćwiczenia zł. gr.	Demonstracje zł. gr.
59. Ogniwo Volty	4.50	
60. Ogniwo Volty	3.50	
61. Akumulator 2 Volty 26 amp.	19.—	
62. Druty izolowane o różnych długościach	5.—	
63. Łączniki metalowe	—.60	
64. Klucz do prądu prosty 1,70, z zamkiem	12.—	
65. Wyłącznik	20.—	
66. Słupki Holtza	12.50	
67. Igła magnesowa na podstawce	1.50	
68. Szpulki z drutami oporowemi	3.—	
69. Buschla (kompas)	—.95	
70. Galwanoskop	38.—	
71. Aparat Hoffmana do elektrolizy		48.50
72. Woltametr miedziowy	12.—	
73. Opornica zatyczkowa 1—40	45.—	
74. Amperomierz z podz. 1/10 do 3 amp.	40.—	
75. Wodomierz z podz. 1/10 do 6 volt	40.—	
76. Amperomierz do prądu zmiennego		55.—
77. Woltomierz do prądu zmiennego		55.—
78. Spiralka w naczyniu szklanem	9.—	
79. Spiralka o podw. oporze	9.—	
80. Grzejnik elektryczny na 110 i 200 volt		25.—
81. Druty oporowe z miedzi, żelaza o 0,25, 0.5 1/mm	—.10	
82. Opornica suwakowa do 8,52, 3,5 amp.	25.—	
83. Mostek Wheatstone'a	40.—	
84. Solenoid	12.—	
85. Elektromagnes	4.50	
86. Telegraf model		120.—
87. Przekaźnik		15.—

	Ćwiczenia zł. gr.	Demonstracje zł. gr.
88. Dzwonek elektryczny		3.—
89 Magnes sztabkowy	1.50	
90. Magnes w kształcie podkowy	1.20	
91. Igła inklinacyjna		60.—
92. Szpulka indukcyjna		40.—
93. Prądnica z kołem napędowem mała		60.—
94. Magneto	27.50	
95. Transformator dzwonkowy		6.—
96. Telefon Bella		35.—
97. Model telefonu nitkowego		12.50
98. Mikrofon		12.—
99. Induktor dł.iskry 30 cm		165.—
100. Baterja anodowa		18.—
101. Elektroskop	6.—	
102. Eletrofor z płytką ebonitową		12.—
103. Konduktor kulisty na izolatorach		36.—
104. Pałeczka ebonitowa	2.—	
105. „ szklana	—.90	
106. Statyw ze strzemieniem	4.50	
107. Butelki lejdejskie wys. 16 cm.	9.—	
108. Rozbrajacz	2.—	
109. Kondensator składany		
110. „ stały 1,2 lub 4 mikrf.		16.—
111. Puszka metalowa na opiłki	4.50	
112. Izolowane podstawki	14.—	
113. Cewka 10000 zwojów z rdzeniem żel.		
114. Przełącznik	12.50	
115. Detektor kryształowy		13.50
116. Rezonans elektryczny		135.—
117. Tablica stacja nadawcza		7.—
118. Przyrząd do wyładowań elektrycznych (ew. rurki Geisslera)		1.70
119. Promienie katodowe		28.50
120. Rura Roentgena		25.—
121. Kondensator zmienny radjowy		
122. Multiplikator napięcia Piekary, lub maszyna elektrostatyczna		115.—

Optyka.

	Ćwiczenia zł. gr.	Demonstracje zł. gr.
123. Stolik optyczny	85.—	
124. Ciemnia optyczna	24.—	
125. Zwierciadło płaskie	—.75	
126. Ekran ze szczeliną	2.80	
127. Tafla szklana szlifowana	1.80	
128. Peryskop		7.50
129. Płytki z różnych ciał		
130. Pryzmat	2.50	
131. Soczewki skupiające	1.20	
132. „ rozpraszające	1.20	
133. Ekran pionowy	2.60	
134. Ława optyczna	100.—	
135. Zwierciadło wklęsłe	1.—	
136. Półkrążki szklane z rysą	6.—	
137. Lupa	2.50	
138. Model oka		24.—
139. Przyrząd wyjaśniający zasadę kinematografu		25.—
140. Aparat fotograficzny z matówką		50.—
141. Filtry barwne różnokolorowe		—.40
142. Spektroskop à vision directe		70.—
143. Rurki Plueckera		9.—
144. „ z Helem i Neonem i Argonem		27.50

Odbito w Zakładach Graficznych „STYL" w Krakowie, tel. 111-02.